

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

<http://www.kurier-poranny.com/niwa>

№ 24 (2300) Год XLV

Беласток 11 чэрвяня 2000 г.

Цана 1,50 зл.

Ад таталітарызму да дэмакраты

Аляксандар ВЯРБІЦКІ

У дніах 25-27 мая адбылася ў Беластоку арганізаваная Цэнтрам грамадзянскай адукацыі Польшча-Беларусь канферэнцыя „Ад таталітарнай да дэмакратычнай дзяржавы — характар дзяржаўных і эканамічных рэформаў у Рэспубліцы Беларусь”. У канферэнцыі прынялі ўдзел прадстаўнікі пазадавых арганізацый і апазыцыйных партый з Рэспублікі Беларусь і прадстаўнікі рэфарматарскіх партый сённяшній урадавай кааліцыі ў Польшчы, якія больш за дзесяць гадоў таму знаходзіліся ў падобных абставінах, як сённяшнія беларускія апазыцыянеры.

Сам лозунг канферэнцыі даволі агульны, але не цікка здагадацца, што яе лейтматывам былі роздумы над далейшим ходам палітычных і эканамічных працэсаў у Рэспубліцы Беларусь. Сёння абставіны ў Беларусі выглядаюць даволі трывожна. Аляксандар Лукашэнка, некрытычны гадаванец камсамольскага масквашэнтрызму, прыбраўшы ў свае рукі ўсе рычагі ўлады ў дзяржаве, уявіў сабе, што гэтага дастаткова, каб падаць супраць ветру сучасных еўрапейскіх палітычных і эканамічных працэсаў. Жыццё, аднак, яшчэ раз даказала адвечныя ісціны і на абочыну цывілізацыйнай плыні здуваеца не цікавасць да лепшага жыцця, а загадваемы Лукашэнкам камуністычны запаведнік у Беларусі. Пра праблемы з дэфіцитам паліва ў Беларусі агульна вядома.

Носьбіты энергіі не даюць у сучаснай беларускай эканоміцы выручкі за сябе. Месца беларускіх прамтавараў у магазінах займаюць ужо тавары расійскія, таннейшыя і больш якасныя. Вялікім марнатраўцам рэурсаў з'яўляецца і дзяржаўны сектар сельскай гаспадаркі, які атрымоўвае беззваротную датацію вартасцю ў 400 мільёнаў амерыканскіх долараў у год, а пастаўляе на рынок менш за 20% бульбы і менш за палову гародніны, мяса і збожжа; 3 мільёны тон збожжа дзяржава вымушана купляць за мяжу. Варты тут прыгадаць, што Лукашэнка і большасць яго каманды з'яўляюцца выпуклікамі Беларускага сельскагаспадарчага інстытута. Вытворчасць прыватнага сектара перавышае дзяржаўную, аднак 90% праверак прадпрыемстваў малога і сярэдняга бізнесу канчаецца санкцыямі.

60% міжнароднага тавараабароту Беларусі выпадае на Расію. Належнае за газ і нафту да гэтай пары суцэльна пагашалася бартэрнымі пастаўкамі, аднак з прыходам Пуціна Расія забараніла бартэрны разлік сваім дзяржаўным прадпрыемствам. Таможны саюз Беларусі і Расіі на практицы не існуе.

[працяг 4]

„Русский город Минск”

Яўген МІРАНОВІЧ

Кожная паездка ў Беларусь прымушае актуалізацца погляд наконт таго, што адбываецца ў гэтай краіне. Найменш мяняецца ў Беларусі толькі вонкавы выгляд гарадоў, мястэчак, вёсак. Праўда, у стаўліцы нават шмат будуеца і рамантуюцца, але толькі на галоўных вуліцах. На фоне архітэктуры сталінскага рэнесанса і брэжнёўскага мадэрнізму асабліва вылучаюцца амерыканскія бары „McDonalds” і расійскія банкі. Апрача будынкаў, дзе памяшчаюцца ўладнія ўстановы, большасць астатніх патрабуе рамонту. Проста, сімвалічным прыкладам такога стану з'яўляецца Дзяржаўны тэатр оперы і балета. Звонку будынак тэатра больш напамінае калгасны склад хімікатаў, чым месца презентацыі культуры сусветнага ўзроўню. Дзяржаўная ці прэзідэнцкая ўласнасць большасці архітэктурных аб'ектаў у сталіцы вызначае ім сумны лёс, асабліва, калі бюджет краіны не дазваляе на ўтрыманне нават іх невялікай колькасці. Прыватызацыя, аднак, немагчыма па ідэалагічных прычынах.

Мінск не з'яўляецца, аднак, такім кашмарным горадам, якім яго часам паказвае Вальдэмар Мілевіч у польскім тэлебачанні. Ідуць вуліцы сталічнага горада не відаць ніякіх праяваў крызісу, пра што пастаянна заяўляе апазыцыя. Шырокія вуліцы і тратуары, шматлікія чыстыя паркі выклікаюць добрае ўражанне. Ёсць дзе затрымаша, адпачынь, паесці і выпіць піва. Амаль усе прадуктовыя крамы і рэстараны працуюць у суботу і нядзелю, некаторыя кругласутачна. Савецкая традыцыя гандлю і паслуг, здаецца, адышла ў забыцце. У большасці крамаў можна купіць амаль усё тое, што ў Польшчы. Беларускія харчовыя прадукты каштоўні прыблізна столькі як у Беластоку, імпартныя нашмат даражэйшыя. Найбольш тавараў ў Расіі. Асабліва піва маскоўскіх і пецярбургскіх піўзаводаў стала сапраўднай канкурен-

цыяй мінскім і лідскім вытворцам гэтага напою. Пакуль што беларускія піўзаводы выігрываюць цаной. Лідскае каштуте, напрыклад, 300, а маскоўскае — 500 рублёў (долар — 950 рублёў), але часцей у руках мінскай моладзі можна пабачыць расійскае піво.

На Камароўскім базары можна набыць хіба ўсё, што вырошчваецца ў садах і агародах свету, а таксама ўсе гатункі рыбы, мяса ў выглядзе сырэвіны ці перапрацаўваных прадуктаў. У нядзелю гандлюе там некалькі тысяч людей, пакупнікі таксама шмат — прыцягвае іх трошкі ніжэйшая цана, чым у крамах.

Загадкай для мяне было толькі тое, як гэта ўсё адбываецца, калі людзі заяўляюць, што зарабляюць 20 долараў у месец, хаця выразна відаць, што выдаюць у крамах некалькі разоў больш. Выглядае на тое, што ценявая зона ў гаспадарцы выразна здамінавала туую афіцыйную. Большаясць мінскіх рэстаранаў, у якіх заўсёды поўна людзей, для грамадзяніна Польшчы звычайна задарагія, каб карыстацца іх паслугамі, але, відаць, значаную частку грамадзян Беларусі та машня цэны не палохаюць.

* * *

Мінск — горад не бедны, аднак, нішто ў ім не напамінае, што знаходзішся ў сталіцы незалежнай дзяржавы. Хутчэй напамінае ён цэнтр расійской правінцыі. Праехаўши ўсю дарогу з Гродна ў Мінск, не пашанцавала мне пачуць беларускую мову, хаця яна там, побач расійскай, дзяржаўная. У гродзенскай гасцініцы „этажная” звярнула мне ўвагу, што „ручник” — это польское слово, по-белорусски — это полотенце”. Пры аўтавакзальнай касе „девушка” не могла зразумець слова „аўторак”. Калі мне не хацелася выяўляць свае патрабаванні на рускай мове, тады яна крыкнула: „Не могли бы сказаць «вторник». А то сиди и думай, что это за «аўторак».”

[працяг 4]

Быў ПГР

Лёс звольненых працаўнікоў склаўся па-рознаму. Некаторыя пайшлі на ранейшыя пенсіі, некаторыя атрымалі працу, а некаторыя і нічога дастаць не могуць. Ёсць многа маладых людзей, каля пятнаццаці, якія не вучацца і не маюць працы, бо не могуць яе атрымаць.

[беспрацоўе 3]

Прэзідэнты — жабракі

У дэмакратычных краінах асобы, якія ўзначальвалі дзяржавы, пасля перадачы ўлады сваім пераемнікам наогул карыстаюцца вялікай пенсіяй і шырокімі прывілеямі. Інакш справа маецца ў Беларусі. Мінскія апазыцыйныя газеты апошнім часам пішуць пра матэрывающую сітуацыю былых шэфаў беларускай дзяржавы, якія адмовіліся супрацоўнічаць з Аляксандрам Лукашэнкам.

[болей 4]

Гэта не будзе „сухая” філалогія

З ліпеня пачнуцца экзамены на беларускую філалогію Універсітэта ў Беластоку. Працягнуща дні два-тры. Усё залежыць ад колькасці паступаючых. Экзамен толькі вусны. Фактычна гэта будзе кваліфікацыйная размова па веданні беларускай мовы.

[дэталі 5]

Любіце адзін аднаго

Уладыка Грыгорый павіншаваў настаяцеля Арлянскага прыхода а. Аляксандра Такарэўскага з 50-гадовым юбілеем служэння Царкве, а матушку Варвару за працу на карысць Царквы ўзнагародзіў ордэнам св. Марыі Магдаліны II ступені.

[юбілей 8]

Сэрца трапятала, як бамбілі

Забраў мяне немец і павёз фурманкаю сем кіламетраў на калёнію. У яго ўжо два палякі, украінец і француз былі. Я там свіней карміла, бручку садзіла і ўсюто — што адно толькі. Елі байкі; гаспадыня і дачка — старая дзэўка — варылі нам ёжу.

[усташыны 10]

Арышт

Усяму вінавата каза, пан начальнік. Не меў чорт як прычапіцца, то спакусіў бабу газету прачытаць. Вычытала, што казінае малако надта жвартаснае, а праща гэтага ліквідуе яшчэ і маршынкі на твары. І давай, хоць ялава цяліся.

[дэтэктыў 11]

Беларусь — беларусы

Перашкаджасе родная дзяржава

Цэнтр падтрымкі прадпрымальніцтва „Бантон-Факс” сумесна з грамадскім аб'яднаннем „Клуб падпрымальнікаў” горада Гродна правёў сацыялагічнае апытанне індывідуальных гандляроў на рынках „Паўднёвы”, „Скіdalскі” і „Грандзіцкі”. Калі тысячы чалавек, што складае амаль 30% агульной колькасці тутэйшых дзелавых людзей, выказалі сваё бачанне праблем дробнага і сярэдняга падпрымальніцтва.

На рэспубліканскім узроўні гродзенскіх гандляроў найбольш турбууюць рэзкае зніжэнне пакупніцкай здольнасці насельніцтва (95%); рэгулярны змены і дапаўненні ў заканадаўстве, якія рэгламентуюць вядзенне падпрымальніцкай дзейнасці, але не прадугледжваюць адаптацийнага перыяду і папярэднія інфармацыйна-метадычныя работы з боку дзяржаўных органаў кантролю (93%); супяречнасці паміж законамі, актамі, дэкрэтамі, каментарыямі (88%); пастаяннае павелічэнне адказнасці за правапарушэнні ў га-

ліне падпрымальніцкай дзейнасці (84%); вялікая колькасць цэнтралючых органаў, якія часам выконваюць не свае функцыі (78%); неабаснаваная бюрократыя ў пытаннях регістрацыі ці перарэгістрацыі падпрымальніцкай дзейнасці, вядзення ўлікова-справаздачнай документацыі (79%); перыядычнае зневажанне статусу падпрымальніка праз сродкі масавай інфармацыі з боку чынавенства ў сваіх выступленнях і публікацыях (61%).

Сярод асноўных праблемаў мясцовага ўзроўню рэспандэнты назвалі дзяржаўную манаполію на арганізацыю рынкаў (42%) і адсутнасць рэальнай падтрымкі развіцця прыватнага падпрымальніцтва з боку мясцовай адміністрацыі і цэнтралючых органаў. Прыкладам, спробы адкрыцца прыватных рынкаў не мелі поспеху. Адсутнічаюць аптымальная ўмовы для гандлю: абмежаваны час работы рынкаў, антысанітарыя, няроўныя ўмовы працы ў праўнанні з замежнымі гандлярамі.

Антон ЛАБОВІЧ

Наша першая тысяча —

<http://www.kurier-poranny.com/nawa>

З сакавіка 2000 года пачалася рэгулярная загрузка нашага тыднёвіка ў Інтэрнэт ды злічэнне яго наведальнікаў. У момант, калі завяршаецца гэты выпуск газеты лічыльнік нашага сайта дасягае ліку 1000 наведальнікаў. Насуперак нашым крытыкам і малаверам, паводле якіх накрутка лічыльніка „Нівы” — справа выпадку, а не зацікаўленасці зяяўляем, што не. Не — у нас без анякіх прамоцый і сайбермаркетынгу сфармавалася пастаяннае кола чытачоў электроннага выпуску „Нівы”. Не надта яно вялікае — 80-100 загрузак у тыдзень, — але для рэгіональной газеты, якая поўнасцю выходит дызайнерскай беларускай мове, лічым, цалкам прыстойнае.

З часу рэгулярнай пастаўкі матэрыялаў у Інтэрнэт адышло ад нас 9 пастаянных падпісчыкаў на папяровое выданне „Нівы”. Можна тут меркаваць, што некаторай праслойцы чытацкай публікі электронны выпуск газеты ў змозе цалкам заступіць традыцыйную яе форму.

Прывітанне ўсім нашым чытачам. Да наступнай тысячы на лічыльніку.

Аляксандр МАКСІМЮК

P@дкі з электронных лістоў

Нечакана для сябе на гэтым тыдні адкрыў прац Інтэрнэт мас-медіі польскай дыяспары беларусаў. І вельмі гэтым задаволены. Па-першае, што ў Польшчы беларусы не забыліся, хто яны такія, у адрозненне ад некаторых прадстаўні-

коў тытульной нацыі РБ. Па-другое, што на фоне парадунальна небагатага рэурсамі польскага Інтэрнэту, беларускія старонкі знаходзяцца на годным месцы. І па-трэцie, што заўсёды цікава даведацца пра нешта новае.

Хоць я даволі часта на спрахах бываю ў РП, але пагутарыць пра жыццё з тубыльцамі ўсё неяк не даводзілася. Таму з задавальненнем пазнаёміўся з матэрыяламі Беларускай службы Польскага радыё, і з Камунікатам і, асабліва, з Вялікай газетай. Матэрыялы і тэмы апублікаваны ў „Ніве” настолькі адрозніваюцца ад мясцовай прэсы, што прачытаў ўсё „ад дошкі, да дошкі”. Найболыші спадабаліся ўспаміны з даунешашага жыцця. І я з прыкрасцю вымушаны прызнацца, што калі мае бабулі-дзядулі пра нешта ўспамінаць, я па малапецтве не вельмі іх слухаў. Цяпер, на жаль, спытатца няма ў каго (...)

Юрый ДАВІДЗЮК, Брэст
(mura@inbox.ru)

@@@

I am sorry to say but your site <http://www.kurier-poranny.com/nawa> does not have content in English and can not be listed at Regional/Europe/Poland/ directory of Open Directory Project (<http://dmoz.org>). Please find a directory that allows Belarusian language (...)

Zbigniew KOZIOL
(zkoziol@cryptologic.com)

А ўсе навокал, уявіце, трындзяць, што Інтэрнэт — супердэмакратычная прастора.

5 чэрвеня 2000 года на 47 годзе жыцця памёр

Міхась ШАХОВІЧ

— журналіст „Нівы” ў 1975-1985 гадах.

Словы спачування сям'і і блізкім Нябожчыка з прычыны напаткайшага Ix гора выказвае рэдакцыйны калектыв „Нівы”.

Задачы, якія стаяць перад Беларусью.

Погляд за апошнія дзесяць год

Вытрымкі з даклада Людмілы ГРАЗНОВАЙ, зачытанага на канферэнцыі „Ад таталітарнай да дэмакратычнай дзяржавы — характар дзяржаўных і эканамічных рэформаў у Рэспубліцы Беларусь”, якая праходзіла ў дніх 25-27 мая 2000 года ў Беластоку (пра канферэнцыю чытайце на 1 і 4 старонках).

Час ад часу ў сусветнай супольнасці прачынаецца цікавыя пытанні, якія падтрымкі развіцця падпрымальніцкай дзейнасці, вядзення ўлікова-справаздачнай документацыі (79%); перыядычнае зневажанне статусу падпрымальніка праз сродкі масавай інфармацыі з боку чынавенства ў сваіх выступленнях і публікацыях (61%).

Такая эпізадычнае, заходняя зынешнепалітычнае ўвага да беларускіх праблемаў не выпадковая. Съвет працуе да-ведацца пра Беларусь і імкненіе яе на-

рода, бо дакладных шырокараспаўсюджаных уяўленняў пра гэта няма. Існуе гэта званая праблема ідэнтыфікацыі Беларусі ў сусвете. Беларусь — гэта краіна-сатэліт альбо незалежная дзяржава? Беларусь — гэта краіна адміністратыўнага рэгулявання альбо з рынкавай эканомікай? Беларусь — гэта азіяцкая альбо эўрапейская дзяржава? З-за праблемы ідэнтыфікацыі ўзынікаюць складанасці ў заходніх палітыкаў, зьяўляюцца наўнія слова ѹ учынкі ў адносінах да беларускай сітуацыі.

Непамерна большай праблемай для Беларусі, чым ідэнтыфікацыя, зьяўляеца праблема самаідэнтыфікацыі. Беларускі народ сам яня вызначаецца, чаго ён хоча і куды ён хоча ісьці, што зьяўляеца вынікам 200-гадовай асыміляціі шматпакутнага народа. Яго землі знаходзяцца ў эпіцэнтры эўрапейскіх войнаў, яго эліту — носьбіт беларускай культуры — мэтадычна зынішчали. Беларускі народ знаходзіцца на ростанях ва ўсіх сэнсах — у нацыянальным, дзяржаўным, эканамічным, цывілізацыйным. Беларуское грамадзтва расколатае на прыхільнікаў аўтаданнія з Рэспублікай і прыхільнікаў сувэрэннага разьвіцця, на тых, хто „за” савецкую эканоміку і тых, хто „за” рынковую эканоміку, на „праразейска” скіраваных грамадзянаў й на заходнікаў. Плынная, недакладная, нявызначаная съядомасць беларускага народа стала значкай для маніпулятара, папуліста, які ўсталяваў рэжым асабістасці ўлады на тэрыторыі паміж Польшчай і Рэспублікай.

Больш за дзесяць год таму беларусы здабылі ўласную гісторыю ў дзяржаўнасці. У значнай ступені дзяячынні — расейскай інтэлігэнцыі, якая ідэалагічна разбурила камуністычны рэжым у СССР, няўдалай спробе путчу, якая прывяла да аўтаданнія незалежнасці былых савецкіх рэспублік, эканамічных праблемаў, што прымусілі кожную рэспубліку ратавацца самастойна, Беларусь набыла незалежнасць і сувэрэнітэт. (...) Безумоўна, пэўную цэнзуру за гэты падарунак беларусы заплацілі. (...) Але гэта падарунак быў меншай за ту, якую заплацілі расейцы ѹ украінцы — дысыдэнтамі, якія адседзілі ў турмах, інтэлігэнцыяй, што дамаглася прызнання народу. (...)

Аднак новая гісторычнае прыступка замест бальшавіцкага тупіка, якую атрымалі беларусы за занадта малую цэнзуру, не была імі па-сапраўднаму ацэненая і выкарыстаная. Галоўная віна за гэта ляжыць не на самім народзе, а на кіруючай эліце ѹ апазыцыі. Народ, які толькі нядаўна скінуў з сябе камуні-

стичную міталёгію і не знайшоў новых арыентыраў, быў аморфнай масай, якую можна было парушыць у той альбо іншы бок. (...)

Кіруючая эліта і апазыцыя праваліліся таму, што дакладна я ведалі, куды весьці краіну, і не паказалі патрэбнай палітычнай волі. Кірауніцтва таго часу на чале з Кебічам сядзела на двух крэслах. Яно яня вызначылася на-конт незалежнасці (краіна свая, а грошы расейскія), на-конт дзяржаўнага ладу (не камунізму, але ён не дэмакраты), на-конт эканамічных ператварэнняў (з савецкай эканомікі выкінулі, а ў рынак ісьці страшна), на-конт зынешнепалітычнай арыентацыі (мяжа з Рэспублікай з'явілася, а з супрацьлеглага боку не адчынілася). Рыхлая беларуская намэнклatura таго часу аказалася разгубленай каля руля ўлады, і практична кінула яго на волю лёсу.

Апазыцыя ў той анархічнай сітуацыі магла стаць каля штурвала, падняць уладу з бруду, у якім яна валялася. (...) У той момент ён здавалася, што для перамогі дастатковая звалішь Кебіча, не мабілізуючы сілы для прыходу да ўлады. У выніку пэрыяд нечаканага гісторычнага падарунка і выпушчаных дэмакратычных магчымасцяў, якія пачаўся ў 1991 годзе, скончыліся ў 1994 годзе, калі ўладу ў краіне падабраў той, хто пра-явіў палітычную волю. (...) Беларускому народу было аўтаданена, што за цывілізацыйным съветам яго не павядуць. (...) Усе галіны ўлады толькі галінкі на прэзыдэнцкім ствале. Усё ў гэтае дзяржаве пакуль залежыць ад волі першай асобы. За цывілізацыйным съветам ён не ідзе і цывілізацыйнаму съвету не адчыніеца. Як можна ў такай сітуацыі праводзіць выбары ѹ парламэнт? Апазыцыя, усьвядамляючы гэта, не зъбираецца быць фігавым лістом на голым целе аўтарытарнай улады. Правільная ідэнтыфікацыя выбараў як выбараў мае першаснае значэнне. Адна справа, калі выбары адбываюцца ў краіне, якая разъвіваеца дэмакратычна, іншая справа — выбары ѹ аўтарытарнай дзяржаве, дзе, як казаў Сталін, „не важна, хто галасуе, важна, хто лічыць галасы”. Такія выбары нічога не зъміняюць, і мы гэтаму маем доказ. Вось ужо некалькі год у краіне існуе прызначаны Лукашэнкам парламэнт, які выконвае функцыю не заканадаўчага воргана, а канцыляры, якія рэгіструе дэкрэты прэзыдэнцкай улады.

Да гэтага часу съвет ведаў Беларусь па Чарнобылю й Лукашэнку. Але гэтыя сымбалі выклікаюць цяжкія пачуцьці. Адныя народы адкрываюцца съвету пра праз сваю гісторыю. Але гісторыю Беларусі перапісалі не адзін раз, і ўсе заваёўнікі старанна зынішчалі яе спадчыну. (...) Няшчасце беларусаў у тым, што яны жывуць на межах цывілізацый, нясуць адбітак пераходу ѹ сучасным узаемазвязаным съвеце можа стаць іх перавагай. Нацыянальна-дэмакратычныя каштоўнасці ін-тэнсіўна выбирайца самай актыўнай і перспектыўнай часткай насельніцтва — моладзьдзю. Беларуская мова, як забаронены плод, становіцца модай, свабодныя рынкавыя адносіны — натуральны мары адукаваных людзей. (...) Выбарчая пракэтура прадстаўляеца шмат для каго з грамадзянаў, хто быў у мінулым ніглістична настроены, як неад'емнае асабістасць права. Унутране паспяшанье беларусаў ідзе і паралельна дэмакратычны працэс ідзе.

Быў ПГР

Пасля развалу калгаса ў Дыдулях у 1956 годзе на яго месцы асталіся пустыя гаспадарчыя будынкі і ў 1965 годзе заснавалі тут ПГР (саўгас). Мо трэх месяцаў ўваходзіў ён у склад ПГР Вандалін, а ад ліпеня 1965 года стаў самастойным прадпрыемствам. Тады ж набралі і працоўныя калектыву, галоўным чынам з выхадцаў з тутэйшых вёсак. Камасацю грунтаў правялі рабней, галоўным чынам з тых зямель, якіх уласнікі пасля вайны эмігрыравалі ў СССР. Жыллёвія будынкі стаўлялі ў 1967-69 гадах, а найбольшы з іх у 1974 годзе. На іх пабудову датыцы давала дзяржава, аднак пры ўмове, што былі выпрацаваны „трынаццаткі”. Таксама 30% ад „трынаццатак” прызначаліся на пакупку машын.

Вырошчвалі буракі і збожжа, гадавалі жывёлу. Спярша націск клалі на быдла, галоўным чынам экспартнае, якое на два тыдні ішло ў Легу калі Элка, а толькі адтуль за мяжу. Пасля сталі перастаўляцца на адкорм свіней: мадэрнізавалі памяшканні, цялятнік перарабілі на двухпавярховую свінарню, у якую пащу ўвозілі ліфтам.

Буракі і бульбу спачатку збирала войска, якое прыязджала з часці ў Элку. Ваякі жылі ў шатрах і пераробленым свінарніку. На іх патрэбы арганізвалі кухню і сталоўку. Гэта было, калі ПГР у Дыдулях быў самастойны, а пасля ўборкай прапашных зайліся сезонныя рабочыя і школьнікі. Збожжа спачатку збиралі ў стагі і тады малацілі, а пасля куплялі „Вістулі”, а пазней трывалі „Бізоны”. Пад Дубяжынам зямля слабая была і сеялі там толькі жыта і лубін. Збожжа трывалі ў збожжавым складзе, побач якога была мя-

шальня камбікармоў з уласных і купленых кампанентаў. Былі два сілосы, у якіх квасілі люцерну. Кармілі жывёлу таксама выварам са спіртнога завода ў Паканеве і сыроваткаю з малачарні ў Бельску, Сямітычах і Гайнаўцы; апошнюю прывозілі адтуль, дзе была найтаннейшая.

У першыя гады ПГР у Дыдулях быў самастойны, пасля падпарафікаў яго ВПГРу Рутка з сядзібай у Каменным Двары, затым Раёну расліннай прадукцыі ў Парцаве і наканец ПГРу ў Бельску-Падляшскім. Найлепш было, калі ПГР у Дыдулях быў самастойны, а пасля, калі сталі арганізаць вялікія камбінаты, некаторыя гаспадаркі не давалі прыбылку і ўсё стала хіліцца да ўпадку. Дыдулі хацелі зноў адлучыцца, але не атрымалі згоды. І па ўсім.

У 1993 годзе ўсе працаўнікі атрымалі звольненні. Пасля былі аўт'яўлены таргі на арэнду пэгээраўскай маёрасці і поле з гаспадарчымі будынкамі арандаваў мясцовы СКР. Яшчэ ў мінулым годзе абраблялі частку зямлі, а сёлета ўжо не засеялі. Гаспадарчыя будынкі ў Маскоўцах і Рыгораўцах узялі кіраўнік і заатэхнік. Частку машын купілі прыватнікі, а частку ўзяў на шматгадовы выкуп той жа СКР. Ва ўсіх агромных будынках, у якіх калісьці мычалі і квічалі жывёлы, царыць цішыня; у Дыдулях будынкаў тых сем.

Лёс звольненых працаўнікоў склаўся па-разнаму. Некаторыя пайшли на ранейшыя пенсіі, некаторыя атрымалі працу, а некаторыя і нічога дастаць не могуць. Ёсць многа маладых людзей, калія пятнаццатці, якія не вучачца і не маюць працы, бо не могуць яс атрымаць. Калі ў Бельску арганізуецца нейкія курсы, то аўт'яў пра іх вісіць на стэндзе ва Управе па працаўладкаванні толькі адзін дзень. Паездка з Дыду-

лёу у Бельск каштует дзесяць золотых і няма адкуль іх узяць, каб штодзень ездзіць аглядаць стэнд. Чыноўнікі з Бельска маглі бы чытаць тыя анкеты, якія збираюць ад беспрацоўных і паведамляюць іх пра арганізацыйныя імі курсы. Летам беспрацоўныя збираюць зёлкі, восенню грыбы і кару з крушыны. Нядайна лес садзілі, але толькі два тыдні. І гэта ўсё таксама абы працы, праесці, а нічога не нажываецца. Ёсць сем'і, што не маюць нічога, нават запамогі.

Адна сям'я выехала ў Чаромху, бо там бацькі купілі хату. Адзін чалавек зімою працуе качагарам у кацельні. Адзін працуе ціхім парабкам у гаспадара ў Паплавах. На працу за мяжу ніхто не едзе.

З ПГРаўскага пасёлка семнаццаць дзяцей школьнікі аўтобус возіць вучыцца ў Малінікі і Орлю. Ёсць яшчэ тут і пяцёра дашкольнікі. Трэба купіць дзесяцім кніжкам, а за што, калі абое баць-

коў не маюць працы. Адзін прайшоў курсы і медыцынскае абследаванне, бо ў бельскім „Максбудзе” мелі яго на працу прыняць. Заехаў з паперамі і тады яму сказаў, што ўжо набралі працаўнікоў. А ў яго чацвёрта дзяцей.

Усе, што працеваў як ПГРы, атрымалі кватэры і плата за іх быта нізкая, а цяпер стала вельмі высокая. Хто пайшоў на пенсію з ПГРа, той ад аплаты звольнены, а хто з СКРа — не! Кватэрну можна за невялікую цану выкупіць на ўласнасць, але і так тое са-мае трэба плаціць. Усе кватэры аднолькавыя: два пакоі і кухня. Ёсць халодная вада, каналізація і газ у балонах. Антэну для тэлебачання кожны стаўляе сваю.

Прадукты ў краме людзі *na obór* купляюць і калі атрымаюць засілак, аддаюць. А жыць няма за што.

Аляксандар ВЯРБІЦКІ
Фота аўтара

Парк у Міхалове

Цераз Міхалова праходзяць дарогі ў Белаосток, Жэдно, Гарадок, Гайнаўку і Ялоўку. Праз мястечка турысты ездзяць на Семяноўскую вадасховішча. У гмінным цэнтры працуе вялікі магазін. Моладзь вучыцца ў трох сярэдніх школах — гімназіі, прафтэхучылішчы і ліцэі. Здавалася б, што такім мястечкам можна толькі ганаўцца. Аднак зайшоўшы ў парк наведвальнік моцна расчаруецца, калі ўбачыць не месца адпачынку, а вялікі сметнік. Валяюцца там банкі з-пад піва, бутэлькі з-пад как-тэйляў і гарэлкі, а вечер разносіць смецце па сцежках і газонах.

Уладам павінна быць сорамна за та-кі парк. Няўко ў гміне не знайдуцца гроши, каб час ад часу наніць беспрацоўных і ўпарадковаць парк?

Дзядзька Захар

Экалагічныя кацельні

У сельскагаспадарчых школах у Бельску-Падляшскім і Рудцы будзе праведзена мадэрнізацыя кацельні. Да гэтай пары ў якасці апалау выкарыстоўвалі яны каменны вугаль, які моцна забруджвае атмасферу. Управа Бельскага павета рашыла перавесці абедзве кацельні на больш прыязны на-туральнаму асяроддзю від апалау — алагравальнае масла. Для гэтай інве-стыцыі павятовая адміністрацыя пры-цягнула сродкі з міжнародных і айчын-ных фондаў аховы асяроддзя: 450 тыс. зл. для Бельска і 728 тыс. зл. для Рудкі. Гэтыя сродкі сфінансуюць мадэрнізацыю ў 70%. 26 мая Рада павета ўпаўнаважыла управу падпісаць з фон-дамі адпаведныя дамовы.

(л-ч)

Зрабілі мы многа

— За мінулы год асфальтавалі мы аздынніцаць кіламетраў дарожнага палатна, папраўлялі паверхню гравійных і пясчаных ды зайліся адпаведным утрыманнем усіх іншых павятовых дарог. У мінулом асфальтавалі мы толькі па 0,5 кіламетра ў год або ўвогуле не клалі новага асфальту. Цяпер можна сказаць, што зрабілі мы многа. Аднак патрэбы вельмі вялікія і чакае нас вельмі многа інвестыцый, — кажа Тадэуш Станкевіч, кіраўнік Управы павятowych дарог у Гайнаўцы.

Утрыманне і рамонты дарог

Управа павятowych дарог у Гайнаўцы пачала сваю дзейнасць ад 1 студзеня 1999 года. Займаецца яна ўтрыманнем і рамонтамі дарог у Гайнаўскім павеце. На ўліку ўстановы 272 кіламетры асфальтаваных дарог, 186 кіламетраў — гравійных, 34,5 кіламетраў — брукаваных і 27,5 кіламетраў палівых дарог (найболыш іх у гмінах Нарва і Чыжы). Работнікі займаюцца таксама ўтрыманнем сарака двух мастоў, мняюць дарожныя знакі, а зімою расчышчаюць і пасыпаюць дарогі соллю і пяском.

На пачатку 1999 года ва Управе дарог працеваў 10 асоб, а зараз 26 чалавек.

— Управа дарог з Бельскі-Падляшскага перадала нам трактар, грузавую машыну і стары экскаватор. Купілі мы яшчэ машыну з адвойным малатком, ушчыльнік, грэйдэр, новы трактар МТЗ, дарожны каток. За апошнюю трох месяцаў мы вылілі каля 30 тон асфальтавай масы на дарогі, — гаворыць Тадэуш Станкевіч.

Апошнім часам на павятowych дарогах Гайнаўшчыны можна было заўва-

жыць многа мотапільшчыкаў, якія высякалі прыдарожныя дрэвы. Управа павятowych дарог у Гайнаўцы працала больш за 1 100 дрэў гаспадарам з на-вакольных вёсак. За адно дрэва сяляне плацілі ад 20 да 50 золотых, а атрыманыя сродкі прызначаліся на ўтрыманне дарог.

Тадэуш Станкевіч — кіраўнік Гайнаўскай Управы павятowych дарог.

Дарожныя інвестыцыі

У гэтым годзе на ўтрыманне павятowych дарог і дарожнія інвестыцыі пра-дугледжана 2 648 тысяч золотых. Самай вялікай інвестыцыяй будзе асфальтаванне і выкананне тратуараў па вуліцы Варшавскай у Гайнаўцы (500 тысяч золотых). Каналізація па гэтай вуліцы буду-

дзе выканана за кошт гарадскога бюджету. Прадугледжваецца таксама ас-фальтаванне дарог у Палічнай, паміж Махнатым і Старым Корнінам, паміж Карыціскам і Істокам, на Заставе ў Белавежы, паміж Гародчынам і Даратын-кай, Мікашэвам і Ляшукамі, паміж Но-ваберазовам і Шастаковам і выкананне каналізацыі і тратуараў у Чаромсе.

— Большасць інвестыцый часткова фінансуецца гміннымі бюджетамі. Например, адной з самых вялікіх мінулагаадніх інвестыцый было асфальтаванне дарогі з Трынікі ў Ласінку (каля 4 км), на што 50% сродкаў выдатковавых было з бюджету Гайнаўскай гміны.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Што ў Кляшчэлях

У гэтым годзе ў Кляшчэлях будуць адноўлены гарадскія вуліцы: Паркавы пляц, Мікалай Каперніка і Тадэуша Касцюшкі ды адрэзак вуліцы Кароля Свярчэўскага. На іх пакладуць асфальтавае палатно.

Значна пашыраць (да 6 метраў) асфальтавую дарогу з Кляшчэляў у Елянку. Апрача таго будуць адрамантаваны гравейкі каля Дабрывады, у Пухавіцы з Тапаркоў у Рутку.

У Кляшчэлях адрамантуюць спортплощадку і купальны басейн. Пабудуюць стаянку аўтамабіляў пры тамашнім дэпо Добрахвотнай пажарнай каманды. Урэшце будзе праведзена электраўстаноўка асвятлення па вул. Акацьеўай.

Таксама ў гэтым годзе дачакаюцца рамонту шматсямейныя жыллы дамы кляшчэлеўскага жыллёвага кааператыва. На панадворку між блокамі пабудуюць спортплощадку для дзіцячых (гай)

Ад таталітарызму да дэмакраты

[1 працяг]

Калі пачаліся спаборніцтвы, хто больш гарэлкі і тытунёвых вырабаў увязе суседу, расійскі таможны камітэт без агліядкі на абдымкі дзяржаўных лідераў загадаў выбарачную праверку транспартаў узвімых з Беларусі, а Пуцін абляжыў тавары з Беларусі пошлінай і ўвёў магчымасць антыдэмпінговых санкций. І атрымалася сітуацыя, што не Беларусь доіць Расію, як гэта ўяўлялася пра Лукашэнку, а наадварот. Выявілася, што патрабаванні Расіі больш жорсткія ад патрабаванняў МВФ. Беларусь не знімае з Расіі аплат за карыстанне з дарог, чыгункі і паветранага басейна; аплаты тая маглі бы скласці амаль яшчэ адзін бюджэт Беларусі (2,5 млрд. ам. долараў).

Напружаныя эканамічныя абставіны з'яўляюцца свайго рода пущаводнай зоркай палітычных паводзін Лукашэнкі. Калі ў жніўні мінулага года пачыналіся клопаты з палівам і канчайся тэрмін яго прызначаваемай презідэнтуры, ён заміж перагавораў з дэмакратычнай апазіцыяй аб'явіў „шырокі грамадска-палітычны дыялог” без канкрэтнай мэты, адказнасці і ўдзельніцтва. У кастрычніку запасы паліва былі ўстаноўлены, а Лукашэнка атрымаў запрашэнне на саміт у Стамбуле. Тыдзень пасля вяртання з Турцыі згаданы „дыялог” стаў яму непатрэбны. Але вясною, калі эканамічныя абставіны зноў ускладніліся, Лукашэнка зноў аб'явіў дыялог — з прыхільнімі яму арганізацыямі... Усе карты ў адных руках і Лукашэнка ў любы момант можа зрабіць любы неардынарны ход. Цяжка прадбачыць, ці спадзяваюцца ў кастрычніку выбары ў ВС будуть выбарамі, ці толькі выбарчым фарсам. Лукашэнка пабойваецца Масквы, якая можа захацець легітымнасці беларускіх улад дзеля легітымнасці аб'яднальных дагавораў.

Захад з аднаго боку дамагаеца ад Лукашэнкі паводзін згодных з дэмакратычнымі прынцыпамі, а з другога заўважае, што дэмакратычная апазіцыя ў Беларусі кволая, а гэта можа даць легітымнасць існуючай уладзе, бо Захад мяркуе, што людзям падабаецца калгаснае акцёрства Лукашэнкі. Да таго ж яшчэ дэмакратычная апазіцыя

згадвае пра нацыянальныя каштоўнасці, якія на Захадзе асацыяруюцца з агрэсіўнасцю; Захад не спрыяе апазіцыі ў Сербіі, бо яе лідер Драшкавіч больш нацыяналістычны, чым Мілошавіч.

Дэмакратычная апазіцыя патрабуе прывядзення выбарчага заканадаўства ў Беларусі да агульных дэмакратычных нормаў, вызначэння функцый новага дэмакратычнага парламента і доступу апазіцыі да дзяржаўных СМИ. Дзеючы закон прадугледжвае доступ палітычных партый да СМИ, але на практыцы, напрыклад, Аб'яднаная грамадзянская партыя за апошнія 4 гады не атрымала ніводнай мінуты ў тэлеэфіры. Звярнулася яна ў прокуратуру са скаргай, а прокуратура адказала, што яна не ўмешваеца ў справы паміж партыямі і тэлебачаннем; у той жа час улада карыстаецца СМИ як хоча.

Улады Беларусі, не дапускаючы апазіцыі да СМИ, не дапускаюць яе такім шляхам да грамадскай свядомасці, да выхаду на электарат. Такую ж мету мае і вызначэнне месцаў мітынгаў на адлюдных акраінах гарадоў і забарона іх у цэнтрах. У Гомелі Яўген Мурашак склаў больш сарака заяў на правядзенне пікета на цэнтральнай плошчы — усе яны асталіся незадаволенымі. Ён правёў несанкцыянаваны пікет, за што прысудзіл яму вялікі штраф, на які ён не меў грошай. Дзеля іх ён рашыў прадаць на рынку свой плакат. Аплаціў месца, але міліцыя ўспрыніяла гэта як чарговы пікет і чарговы раз яго аштрафавалі.

Апазіцыя хоча дабіцца мінімалізацыі магчымасцей фальсіфікаціі выбары шляхам м.інш. абмежавання датэрміновага і падомнага галасавання, непрымальных у дэмакратычных стандартах. Змена ўлады магчымая шляхам выбараў, але павінны гэта быць выбары, а не фарс. Нельга таксама дабіцца палітычнай перамогі байкотам і вулічнымі шэсцяці, толькі ўваходам у сістэму і змаганнем за любы плацдарм улады. Дагэтуль апазіцыя была расцярушана, але праходзіць ужо інтэграцыйны зрухі. Узніклі два важныя каардынацыйныя цэнтры палітычных суб'ектаў. Апазіцыянеры зразумелі, што палітыка, гэта працавітая барацьба за ўладу. Так робіць Лукашэнка і нельга адхіліць яго ад улады

фразай „Как вам не стыдно?” Магчыма, што пасля Лукашэнкі ўладу атрымаюць яшчэ гадаванцы камсамола і КДБ, прагматычныя, падрыхтаваныя прафесійна і арганізацыйна. Бачны тут аналагі з польскімі абставінамі.

Прысутны на канферэнцыі лідер Кансерватыўна-ліберальны партыі Войцех Аркушэўскі прымекаваў тыя аналагі да цяперашніх складанасцей у Польшчы. З аднаго боку выступае скансалідаваная партыя ўлады (у Беларусі члены Лукашэнкавага ВС, хадзячыя гласаўць аднадумна, не ўмеюць скажаць, што іх яднае), а з другога боку яе часова аб'яднаныя праціўнікі, якія не хочаць адмовіцца ад сваіх праграмаў (у Польшчы некаторыя суб'екты АВС). Станіслаў Багданкевіч не можа адмовіцца ад свайго электрарата, бо інакш, кажа, трэба вярнуцца да КПСС; Захад прыгожа павучася нас, каб адзінства было — як на могілках...

Сакрат Яновіч заўважыў, што рэвалюцыі выдумоўваюць геніі, праводзяць фанатыкі, а вынікамі карыстаюцца жулікі. Усё ж такі беларускія апазіцыяры рыхтуе кадры, каб на выпадак зруху не наступіць на тая самыя граблі. Людзі стомлены працай, чэрнімі, безальтернатыўнымі прамавамі Лукашэнкі, жыщём, але праз туго стому прарабіваюцца маладыя, ініцыятыўныя людзі, якія пасля складу адукаваныя эліты, якім лягчэй будзе інтэгравацца ў єўрапейскі працэс.

Ежы Марэк Навакоўскі, дарадчык прэм'єра Польшчы па спраўах замежнай палітыкі, адзначыў, што Захад хоча бачыць Беларусь як частку єўрапейскай грамадскасці, а не як цывілізацыйны запаведнік. І ён, і беларускія прамоўцы з глыбіні гаварылі пра перасенсанне контактаў з Захадам. Беларуская апазіцыя не мае свайго адметнага сімвалу, якім у Польшчы былі калісь „Салідарнасць” і Валэнса, не мае выразнай праграмы. Самыя контакты з замежнымі асяродкамі не створаюць аўтарытэту, яго трэба будаваць у сябе. Паводле сацыялагічных апытаўнікаў аў-

тарытэт Лукашэнкі імкліва падае, — калісія небяспечна было яго адкрыта ганіць, а цяпер небяспечна хваліць, — але гэтаму не спадарожнічае рост аўтарытету апазіцыі.

Спадар Навакоўскі расказаў пра адзін эпізод, які здарыўся яму падчас пасёлкі ў час канферэнцыі недалучаных краін. Гутарыў ён там з прэзідэнтам адной з азіяцкіх дзяржаў пра дэмакратыю і права чалавека і пакепліваў, што прынялі ў свой склад Беларусь. А яна яму адказала:

— Вы не заўважаеце, што тут прысутніцаў лідэры Кубы, Паўночнай Карэі, Заіра. Беларусь — гэта адна з найбольш дэмакратычных краін!

Дарэчы, адносіны да Беларусі звонку даволі складаныя. З пункту гледжання Захаду, напрыклад, гаворка пра самастойнасць Украіны з'яўляецца шчыпанием мядзведзя ў лапу, а гутарка пра суверэнітэт Беларусі — гэта праколванне тату ж мядзведзю языка. Нейкі расійскі генерал заўважыў, што адлегласць ад Беларусі да Масквы роўная глыбіні армейскай аперацыі. Месяц таму Лукашэнка аб'явіў, што ў Беларусі будзе дыслациравана 300 тысяч узброеных навейшай тэхнікай расійскіх войск...

Апошняя вестка дапаўніе імідж Лукашэнкі, які ў многіх аспектах бачыцца марыянеткай на ўказах Масквы. У міжнародных адносінах Масква карыстаецца Лукашэнкам для выказання сваёй пазіцыі, напрыклад, у Босні, Харватыі ці Косаве. Беларусь таксама таргует зброяй з тымі дзяржавамі, якія падтрымоўвае Масква. А кіруемая выпускнікамі калгаснага інстытута эканомікі Беларусі ў недалёкай будучыні дасць за задўжанасць падставы „прыватызацыі” беларускай нацыянальной маёмы апазіцыі расійскімі алігархамі. Народ, якога менталітэт дзесяцігодзямі зводзіцца да „ўпрыгожаных касметыкай страунікаў” стаў перад перспектывай стаць поўным рабам на сваёй зямлі.

Не ўсе, аднак, прытрымоўваюцца такога погляду; ёсць аптымісты, якія мяркуюць, што рана ставіць на Беларусь крыж.

Аляксандар ВЯРЫЦКІ

„Рускі горад Минск”

[1 працяг]

Невядома чаму ў звычайных людзей, беларусаў, свая мова выклікае злосць, нейкія адмоўныя рэакцыі. Калі, аднак, загаворыш да іх на рускай трасяянцы, зразу пазнаюць у табе замежніка і гатовыя служыць радай і дапамогай. Каланіяльная культура зусім выціснула сваю. Пасля кароткага перыяду беларусізацыі ў пачатку дзевяцінастых гадоў, з прыходам да ўлады Лукашэнкі пачаўся наступ велікарускага шавінізму на Беларусь. З'явіліся тут нацыяналістычныя, нават фашистыўскія рускія групоўкі. Большаясць членаў складалі, аднак, беларускія адурманенныя мужыкі. У кіескіх Белсаюздруку можна купіць нацыяналістычную рускую літаратуру, няма, аднак, ніякай патрыятычнай беларускай прэсы. Шматтыражная „Советская Беларуссия” прапагандуе ідэю вяртання ў Савецкі Саюз, а гэтым самым адбудовы расійскай імперыі. У кніжных магазінах літаратура на беларускай мове — рэдкасць. Пераважная большасць прац, нават па гісторыі Беларусі, напісаны на рускай мове і з маскоўскага пункту гледжання. Пасля двух гадоў адсутнасці ў Мінску заўважаеца, што працэс русіфікацыі сталіцы Беларусі ідзе маланкава. Моладзь у Парку Чалюскінцаў з вялікім эмцыянальным заангажаваннем спявае пра салдат, якія змагаліся за матушку Расію.

Найгоршое тое, што мала хто ў Беларусі заўважае ненармальнасць становішча краіны. Большаясці грамадзянам незалежная рэспубліка была прайвай ненармальнай. Сёння як бы ўсё вярнулася да нормы. Нахабная, а нават хамская ўлада, падвойная маральнасць, відавочны страх звычайных людзей перад міліцыянерам, чыноўнікамі сталі прайвамі штодзённага жыцця. Гэты стыль добра вядомы ўсім народам былога Савецкага Саюза. Толькі некаторыя народы, у адрозненні ад беларусаў, вырашылі адкінуць савецкую традыцыю і вярнуцца да сваёй.

Яўген МІРАНОВІЧ

Прэзідэнты — жабракі

У дэмакратычных краінах асобы, якія ўзначальвалі дзяржавы, пасля перадачы ўлады сваім пераемнікам наогул карыстаюцца вялікай пенсіяй і шырокімі прывілеямі. Пра амерыканскіх бывшых презідэнтаў няма сэнсу ўспамінаць, таму што краіна парашунала багатая, але, напрыклад, былы начальнік польскай дзяржавы Лех Валэнса мае пастаянную ахову, палац у Гданьску і сродкі на яго ўтрыманне. Інакш справа маеца ў Беларусі. Мінскія апазіцыйныя газеты апошнім часам пішуць пра матэрываўскую сітуацыю былоі шэфа беларускай дзяржавы, якія адвіліся супрацоўніцаў з Аляксандрам Лукашэнкам.

Першы кіраўнік незалежнай Беларусі Станіслаў Шушкевіч атрымлівае цягом пенсіі велічынёй 3 амерыканскіх долараў. Жыве з сям'ёй у чатырохпакаёвай кватэры, ездзіць дзесяцігадовым „Жыгулем”. Сродкі на ўтрыманне атрымлівае ў выглядзе ганаараў за даклады, зачытаныя на замежных універсітэтах. У падобнай сітуацыі апынуўся другі старшыня Вярхоўнага Савета БССР Мікалай Дземяніч, былы прэм'ер-міністр Вячаслав Кебіч. У адрозненні ад Шушкевіча, Тара-зевіча і Грыбы, усе яны ў нейкі способ падтрымалі Лукашэнку. Раней гаварылася: „партыя — гэта Ленін”, сёння трэба: „народ — гэта Лукашэнка”. (ям)

Гэта не будзе „сухая” філалогія

З драм Васілем СЕГЕНЕМ, ад'юнктам Інстытута ўсходнеславянскай філалогіі Філалагічнага факультета Універсітета ў Беластоку, гутарыць Ада Чачуга.

— Нашым чытачам было б вельмі цікава даведацца (а для сёлетніх выпускнікоў было б гэта вельмі важна) пра новы напрамак беларускай філалогіі ў беластоцкім універсітэце. Вам як сакратару прыёмнай камісіі па наборы студэнтаў у гэтым годзе будзе зрабіць гэта дарэчы. Скажыце, калі ласка, як было дагэтуль і як будзе цяпер.

— У рамках Філалагічнага факультета заходзіўся і застасенца далей Інстытут усходнеславянскай філалогіі, у якім былі два напрамкі навучання: руская філалогія (так званая русістыка) і руская з беларускай філалогій (называлі яе беларусістыкай).

Апрача таго, існавалі дзве кафедры, якія забяспечвалі выкладчыкамі аддзяленне русістыкі з беларусістыкай: Кафедра беларускай філалогіі, якая ўваходзіць у склад Інстытута ўсходнеславянскіх філалогій, і Кафедра беларускай культуры, якая падначалена не пасрэдна дэкану Філалагічнага факультета.

З наступнага новага года перастае існаваць другі напрамак (русістыка з беларусістыкай), а будзе адкрыта новае аддзяленне, назва якога будзе гучыць: **Беларуская філалогія (беларусістыка)** з пашыраным навучаннем заходніх моў (англійскай або німецкай). Як была русістыка, так цяпер будзе і поўнапраўная беларусістыка.

— **Што гэта дасць, якія карысці студэнтам новага напрамку?**

Фота Ады Чачугі

— Будзе меншшая нагрузкa для студэнтаў. Паменшае рускай мовы (застаўніца толькі 240 гадзін). Будзе пашыраны блок культуралагічных прадметаў, такіх як: этнографія Беларусі, антралагія культуры, гісторыя Беларусі ў шырэйшым аб'ёме, чым вывучаюць гісторыю краін на іншых філалагічных аддзяленнях. Ну, і на заходнія мовы (англійскую ці цямецкую) адведзена 570 гадзін. Цяпер жа цяжка знайсці працу без валодання прынамсі адной заходніяй мовай.

— **А што будзе з тыпова філалагічных навук?**

— Вядома, будзе граматыка, літаратура, практичнае веданне беларускай мовы (на гэтых занятках вывучаюць лексіку, арфаграфію, арфаэпію — правілы вымаўлення). Таксама старацаркоўная мова, гісторыя беларускай лі-

таратурнай мовы, гісторычнае граматыка, дыялекталогія.

— **Але, я чула, будзе нешта і цалкам новое?**

— Так, істотнае тое, што мы на новым аддзяленні ўводзім такія прадметы, як формы і тэхнікі журналістыкі, а таксама майстэрства перакладу.

Ёсць у нас таксама блок настаўніцкіх прадметаў, ён — факультатыўны, ходзіць на яго той, хто хоча стаць настаўнікам. Але паколькі ніколі невядома, куды лёс нас кіне, дык практична ходзяць на гэтыя прадметы ўсе.

— **Хто будзе выкладаць на новым аддзяленні?**

— Выкладаць будуць у асноўным выкладчыкі з дзвюх кафедраў: беларускай філалогіі і беларускай культуры. Аднак будуць выкладаць таксама прафесары з Беларусі.

Рэзюмуючы: Беларуская філалогія з пашыраным навучаннем заходніх моў будзе даваць больш шырокую агульную падрыхтоўку. Гэта не будзе „сухая” філалогія, якая абмяжоўваецца тыпова філалагічнымі прадметамі.

— **Калі пачынающа ўступныя экзамены?**

— З ліпеня. Працягнуцца дні дватры. Усё залежыць ад колькасці паступаючых. Экзамен толькі вусны. Фактычна гэта будзе кваліфікацыйная размова па веданні беларускай мовы. Калі хтосьці дагэтуль не вывучаў беларускую мову, дык можа здаваць экзамен па выбары: па рускай мове, ці па польскай (элементы польскай граматыкі).

— **Можа Вы б напомнілі, якія дакументы трэба падаваць?**

— Патрэбная заява, 4 фотакартачкі, атэстат сталасці (на час экзамена) можна зрабіць ксеракопію, але пасведчаную натарыусам), медыцынскае пасведчанне аб стане здароўя і пасведчанне аб уплаце на раахунак Універсітета ў Беластоку 65 злотых.

— **Ці можна даць пры нагодзе даведку аб Вас?**

— Калі ласка. Нарадзіўся я ў Трынітэты каля Гайнайкі ў 1968 годзе. Пасля заканчэння Гайнайскага беларускага ліцэя я падаўся ў Беласток, на філіял Варшаўскага ўніверсітэта. Выбраў рускую філалогію, бо беларускай тады не было. У 1993 годзе я закончыў ўніверсітэт. Пасля трох гадоў вучыўся ў аспірантуры Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, дзе ў 1997 годзе абараніў кандыдацкую дысертацию па беларускай дыялекталогіі. Ад 1 красавіка 1998 года я працую ў Інстытуце славянскіх філалогій на Кафедры беларускай філалогіі.

— **Вельмі дзякую за размову.**

Ахілесава пятна

У Арлянскай гміне не стае грошай на асвету. Планаваныя выдаткі на ўтриманне школы на параўнанні з мінулым годам не ўзраслі і войт загадаў дырэкторам школы у Орлі і Малініках шукаць ашчаднасцей.

Бюджэт

Найбольшая частка гміннага бюджету — 39,3% — адводзіцца на школьніцтва. Сёлетні план расходаў у дзвюх падставовых школах і гімназіі складае 1 350 тыс. зл., з ліку якіх 1 039 тыс. зл. паглынуць зарплаты і сацыяльнае страхаванне. Рэшты грошай не хопіць на іншыя выдаткі, напрыклад, на апал, электраэнергію і г.д. Каб выкананаць планы дырэктараў школ, трэба было б далажыць яшчэ 100 тыс. зл. Па гэтай прычыне, напрыклад, не будзе агароджана школа ў Орлі.

Орля

Школьны будынак у Орлі наскрозь сучасны і добра аbstаляваны. Магло быт ім свабодна займацца 500 вучняў, але цяпер вучыцца толькі 201 дзіця: у нульовым класе — 18, у падставовой школе — 142 і гімназіі — 40. У школу дзяцей давозяць адным курсам, без спецыяльнага апекуна ў аўтобусе. Аблуговы персанал дырэктарка школы прымае на працу праз пасрэдніцтва Павятовай установы па працаўладкаванні, якая кампенсуе школе выдаткі на аплату іх працы.

Паводле гміннага скарбніка Аляксандра Іванаўскага, на спецыяльным рахунку дырэктораў школ знаходзіцца 6 275 зл. (5 180 зл. належыць арлянскай школе, а 895 зл. — малініцкай). Гэтыя грошы школы запрацавалі самі.

Дырэктар арлянскай школы Яўгенія Васілюк выкарыстоўвае розныя спосабы, каб прыдбаць дадатковыя грошы. Напрыклад, у сакавіку варшаўская фірма, якая рабіла здымкі дзесяцем, за-

плаціла школе 700 зл. Фірма „Орляс” перадала 200 зл. на ўзнагароды вучням. Бельскія фірмы „Max Bud” і „ROM Serwis” дапамогуць купіць камп’ютэр для бухгалтэрскіх работ.

Малінікі

У Малініках, 5 км ад Орлі, працуе другая школа. У мураваным будынку (*на здымку*), які патрабуе рамонту і ў якім няма санітарнага аbstалявання, вучыцца пад сто дзіцячым. Вучняў у школу звязаць трима курсамі, а за школьнікамі ў аўтобусе наглядае спецыяльная апякунка. У асеннені зімовы перыяд у школе працуе два апальшчыкі.

Малініцкая школа існуе дасцюль дзесяцькаўцы быўому войту і заадно ўраджэнцу гэтай вёскі. Год таму, калі вырашалася справа гімназіі, жыхары Малінік папярэджвалі, што калі ліквідуецца школа ў іх вёсцы, не пашлюць сваіх дзіцячых гадзін на гімназію ў Орлю. Аднак настаў новы войт і паставіў новыя патрабаванні.

Ашчаднасці

Пра ашчаднасці ў асвеце запытаў я войта Арлянскай гміны Яна Добаша.

— Загадаў я дырэктаркам школ работніц ашчаднасці ў выдатках. Быў я ў Малініках на сходзе і адкрыта скажаў, што калі б я меў выбіраць, дзе паслаць сваё дзіця, паслаў бы ў Орлю — там спартзалу, камп’ютэрныя, сучаснае аbstаляванне, адпаведныя ўмовы. Аднак гэту справу трэба ставіць далікатна, бо заўсёды знайдуцца прыхільнікі школы на месцы. Утриманне такой малой школы паглынае амаль палову нашага

асветнага бюджету. Замнога там абслуговага персаналу, але, вядома, непрэчымна вызываць людзей з работы. Напрыклад, вялізны будынак у Орлі прыбрываюць трох асобы, а ў Малініках — дзве. І так справа цягнецца гадамі, і непатрэбна выдаюцца вялікія грошы. Для мяне гэта Ахілесава пятна, — кажа войт, да нядаўна дырэктар гімназіі ў Рудцы.

Малініцкую школу не бароніць так-

сама старшыня Гміннай рады Яўген Зінкевіч, жыхар Маскоўцаў, якога дзіця вучыцца ў Малініках. Адзначае ён, што для вучняў з Шарнёў, Пашкоўшчыны ці Тапчыкалаў дарога ў Орлю і Малінікі аднолькавая. На яго думку, школа ў Орлі гарантует дзесяцям лепшыя ўмовы навукі, а даезд у школу аўтобусам дзесяці лічыцца свайго роду экспурсіяй.

Міхал Мінцэвіч

Сярод кніг і часопісаў

У Гмінай публічнай бібліятэцы (ГПБ) у Нарве штогод купляюць шмат новых кніжак. Напрыклад, у мінулым годзе купілі іх за 6 тысяч 500 злотых. У Гмінай бібліятэцы 25 загалоўкаў газет і часопісаў ды ў бібліятэчных філіялах у Ласінцы і Трасцянцы — па шэсць загалоўкаў. У ГПБ і вышэйзгаданых двух філіялах ёсць беларускі тыднёвік „Ніва” і ўсюды яе ахвотна чытаюць.

ГПБ у Нараўцы робіць падпіску на 10 газет і часопісаў, ды ўсе польскамоўныя. „Нівы” сярод іх няма. Была яна пару гадоў таму. У нараўчанскую ГПБ

у мінулым годзе купілі 290 новых кніжак за 2 тысячи 655 злотых. Ажно трыста кніжак падорылі бібліятэцы між іншым Аліна Карчэўская з Лясніцтва Замошча, што каля Масева ды Барбара Гарустовіч з Нараўкі.

У Чыжах у мінулым годзе ў гмінную бібліятэку не куплялі кніжак. Сёлета ў сакавіку гмінныя ўлады хацелі яе наўратыць. У тамашнім Гмінным асяродку культуры робяць падпіску на ўсяго два загалоўкі газет і часопісаў. Сярод іх няма „Нівы”. А асяродзе ж тут беларускамоўнае...

(гай)

Фота з архіва

Польска-беларускі Дзень мамы

Першакласнікі ў час выступлення.

У Дзень маці наша рэдакцыя гасцяўала ў Пачатковай школе № 4 у Беластоку. Дзеци з I „а” класа пад кірункам выхавацелькі Іаланты Кузьміцкай і настаўніцы

беларускай мовы Аліны Ваўранюк падрыхтавалі польска-беларускі Дзень маці.

Першакласнікі былі класнымі гаспадарамі. Сваіх матуль зразу паса-

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

дзлі за багатым салодкім застоллем ды прадставілі ім разнавідную мастацкую праграму. Былі вершы, песенькі, танцы, нават кароценъкая п’еса пра Яся і Малгосю. Беларускія і польскія вершы ды песні стварылі настрой сяброўства. У канцы гості атрымалі прыгожыя віншавальныя картачкі, дзе адзначаліся найлепшыя рысы іх харктару. Як заўсёды, найбольш скарысталі мамы дзяцей што ходзяць на беларускую мову. Настаўніца Аліна Ваўранюк падрыхтавала разам з першакласнікамі „ляуркі” намаляваныя на шклі. Падарунак цешыў не толькі абдораных, але і саміх дзяцей, якім выкананне малюнкаў прынесла многа задавальнення.

Ну і найважнейшае — у гэты дзень усе абяцалі стаць добрымі дачушкамі і сынкамі.

ЗОРКА

нешта дзіўнае, вось штосьці такое як згаданы ўжо ў „Зорцы” Клуб адважных дзяўчат. Праўда, пад упłyvам намовы, клуб памяняў на зоў. Зараз ён дзейнічае як Клуб адважных дзяўчат.

— Хлопцы нас баяцца, — кажа Волечка. — Нядайна мы ганялі іх з крапівой па школьнім пляцы.

Волечка, як і яе класная сяброўка

Наталька, хоча стаць актрысай і жыць у Лос-Анджеlesе.

— Кожны дзень буду сварыцца з мужам! — прарочыць Волечка.

Бачучы з майго боку здзіўленне, непаседа дадае:

— Часам жа ж трэба з некім пасварыцца. Хаця б дзеля развесялення.

— У дарослым жыцці хачу мець пяць сынкоў, — чую пра жыццёвыя планы.

Колькасць і пол дзяцей невыпадковая.

— Ну бо ж Наталька хоча мець пяць дачушак. Тады мы нашых дзяцей з сабой пажэнім і будзем на іх крычаць!

Жулікаватая Волечка ўмее таксама быць ветлівой і добраі сяброўкай, прыкладнай вучаніцай. У школе найбльш любіць польскую і англійскую мовы. Яе добраі сяброўкай з’яўляецца котка Кая. Дзяўчынка любіць катоў, пэўна, таму, што і сама яна народжана пад знакам Ільва.

— Вельмі кахаю сваіх бацькоў, бабулю Лідзю з Рыбал і Алю з Беластока. Кіску Каю. Сябровак: Эмільку, Натальку, Касю, Юліту, Олю... Усе яны — Клуб адважных дзяўчат.

ЗОРКА

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Авяр'ян ДЗЕРУЖЫНСКІ

Рэчка

Рэчка ўеца,
Ціха льеца,
Ціха булькае,
Журчыць.
Між лясоў,
Палёў шырокіх,
Несціханая,
Бяжыць.

А крынічка —
Невялічка
Поіць речку,
Як сястру,
Не дае ёй
Перасохнуць
У гарачую пару.

І ажыны,
І вярбіны
Зелянеюць
Па-над ёй.
Добра рэчцы —
Быстрацечцы
З вернай,
Любаю сястрой.

Сяргей Новік-Пяюн

У месячную ноч

Месячнау ночкай,
Калі спіць зямля,
Льеца светла, звонка
Песня салаўя.

Зорачкі купающа
Ў хмарках пухавых.
Месяц усміхаецца,
Гледзячы на іх.

У нямой задуме
Дрэмле цёмны лес.
Сіні пах разносіць
Вокал саду бэз.

Часам толькі ветрык
Спуджана праз сон
Шугане крыламі
Ля маіх акон.

Ніна ГАЛИНОЎСКАЯ

Вясёлка

Уверсе шалік новы,
Прыгожы, каляровы,
Апусціця ля ракі.
Пабягу я напрасткі,
Адарву яго хоць крышку,
Эх, і шалік будзе Мішку!

Уладзімір АРЛОЎ, Адкуль наш род

Усяслаў Чарадзей — князь-чараўнік

Князь Усяслаў — не толькі самы славуты з валадароў Полацкай дзяржавы, але і самы загадкавы. Летапісы кажуць, што ён нарадзіўся ад чаравання.

Нашы продкі склалі пра Усяслава багата легенд і былінаў. Яны верылі, што гэты князь мог ператварацца ў шэрлага ваўка, у яснага сокала або ў тура з залатымі рагамі. У адным старожытным творы, які называецца „Слова пра паход Ігаравы”, напісаны, што Усяслаў Чарадзей спрачаўся з самім богам сонца Хорсам.

Шмат чаго казалі людзі пра по-лацкага князя. З Кіева ён нібыта чуў, як у Полацку звоняць званы. Мог прадказваць будучыню. Мог, перакінуўшыся ў ваўка, за адну ночь абабегчы ўсю сваю вялікую дзяржаву.

Усе гэтыя быліны беларусы скла-лі таму, што Усяслаў сапраўды быў чалавек незвычайны: мудры, дужы і смелы. Ён часта трапляў у склада-ные становішчы, але заўсёды ўдала выходзіў з іх.

(працяг будзе)

Артыкулы квартала (II)

Рэдакцыя „Зоркі” аб’яўляе конкурс на „Артыкулы квартала” за другі квартал г.г. Узвесе чытача прапануем допісы карэспандэнтаў, якія друкаваліся на нашых старонках ад 9 красавіка („Ніва” н-р 15) па 4 чэрвеня 2000 г. („Ніва” н-р 23).

З апублікованых 32 твораў 36 карэспандэнтаў вылучаем творы багатыя зместам і спелыя па форме.

I. Нашы прапановы-назначэнні

1. **Буду слайней беларусачкай**, інтэр’ю, Патрыцыя Кос, гайнаўскі белліцэй, „Ніва” н-р 15.

2. **Сустрэчы дарааслі**, фельетон, Мажэна Жменька, бельскі белліцэй, „Ніва” н-р 15.

3. **Яшчэ ёсць, Хачу змяніць**, вершы, Кася Ярашэвіч, гімназія ў Аўгустове, „Ніва” н-р 16.

4. **Уражлівыя бунтаўнік-рэаліст**, інтэр’ю, Юстына Грыцюк, гайнаўскі белліцэй, „Ніва” н-р 17.

5. **Сустрэча V „ц” класа з Вікторам Шведам**, інфармацыя, Марта Трашчотка, ПШ н-р 3 у Бельску-Падляшскім, „Ніва” н-р 17.

6. **Трошкі так, трошкі не**, інтэр’ю, Анэта Галімская, ПШ у Дубічах-Царкоўных, „Ніва” н-р 17.

7. **Што нас чакае**, фельетон, Бася Андраюк, ПШ у Дубічах-Царкоўных, „Ніва” н-р 17.

8. **Мая маленъкая айчына**, эсэ, Мажэна Жменька, бельскі белліцэй, „Ніва” н-р 18.

9. **Трэба дзейніцаць**, фельетон, Міхась Сцяпанюк, бельскі белліцэй, „Ніва” н-р 18.

10. **Кракадзіў**, фельетон, Патры-

цыя Кос, гайнаўскі белліцэй, „Ніва” н-р 19.

11. **Мае Чыжыкі**, інфармацыя, Дарэк Ляўчук, „Ніва” н-р 19.

12. **Я звязана з маёй Айчынай**, інтэр’ю, Анэта Галімская, Бася Андраюк, ПШ у Дубічах-Царкоўных, „Ніва” н-р 20.

13. **Урок беларускай мовы з бабуляй**, інфармацыя, Бася Жэрунь, ПШ н-р 3 у Бельску-Падляшскім, „Ніва” н-р 22.

14. **Сустрэча з бабуляй**, інфармацыя, Аляксандра Багуцкая, ПШ н-р 3 у Бельску-Падляшскім, „Ніва” н-р 23.

15. **Любім марыць**, фельетон, Кася Жменька, ПШ н-р 3 у Бельску-Падляшскім.

16. **Найпрыгажэйшыя ў Чыжах**, інфармацыя, Кася Сапежынская, Эмілія Кандрацюк, ПШ у Чыжах, „Ніва” н-р 21.

II. Задача чытача

Сярод 16 прапаноў-назначэнняў трэба выбраць трох артыкулы. Адказы з прозвішчамі аўтараў і загалоўкамі артыкулаў просім дасылаць у рэдакцыю да **15 ліпеня 2000 г.** Сярод удзельнікаў конкурсу разыграем узнагароды. Узрост удзельнікаў неабмежаваны.

III. Узнагароды пераможцам

Пераможцамі стануць аўтары, якія набиравуць найбольшую колькасць галасоў чытачоў. Для іх „Зорка” падрыхтавала ўзнагароды. Да пускаеца таксама ініцыятыва прыватных асоб, якія могуць узнагародзіць сваіх любімых аўтараў.

7. **Што нас чакае**, фельетон, Бася Андраюк, ПШ у Дубічах-Царкоўных, „Ніва” н-р 17.

8. **Мая маленъкая айчына**, эсэ, Мажэна Жменька, бельскі белліцэй, „Ніва” н-р 18.

9. **Трэба дзейніцаць**, фельетон, Міхась Сцяпанюк, бельскі белліцэй, „Ніва” н-р 18.

10. **Кракадзіў**, фельетон, Патры-

Трэба ўмець гуляць

Гутарка з Алінай ВАЎРАНЮК — настаўніцай, якая на Сустрэчах „Зоркі” адказная за тэатральныя заняткі.

— **Будучы на Сустрэчах „Зоркі” Вы з’яўляецеся сапраўдным ідалам моладзі. Як гэта робіце, што так прыцягвае да сябе людзей, што яны так хоцуц з Вамі прафыываць?**

— Думаю, што гэта таму, што я працую з малодшымі дзяцемі ў класах ад I да III. Усіх старэйшых за іх ўспрымаю як дарослых, інтэлігентных партнёраў. Прыйяджаючы на Сустрэчы я забываю колькі мне гадоў. Ведаю, што вы прымушаныя многа вучыцца, сядзець над кніжкамі, а частка з вас займаецца нават пазашкольнымі заняткамі, напрыклад, пішаце ў „Зорку”. Таму тут трэба вам адпачыць, пагуляць. Я таксама люблю гуляць, стараюся рабіць гэта разам з вами.

— **Ці гэтае, што Вы працуеце як настаўніца не перашкаджае Вам у сяброўскіх адносінах з маладымі людзьмі, якія нярэдка з’яўляюцца Вашымі вучнямі. Гэта Вам дапамагае ці перашкаджае?**

— У майі выпадку памагае. Мне хочацца забыць, што я настаўніца. Хачу на гэтыя некалькі дзён быць проста ўдзельнікам Сустрэч, даказаць, што настаўнікі таксама людзі.

— **Адкуль бераце на ўсё гэта сілу?**

Многа людзей у Вашым узросце падыходзіць да жыцця зусім інакш.

— Я — асова, у якой многа энергіі. Тут чалавек уцякае ад нармальнасці. Забывае, што мае зварыць абед, прыбраць хату, пайсці на работу. Энергію даяце вы, удзельнікі Сустрэч. Калі чалавек бачыць моладзь, якая піша і співае па-беларуску, з якой можна гаварыць як з партнёрам. Прыемна, калі бачыш, як співаючы беларускія песні моладзь гуляе, жартуе. Вы, удзельнікі, на кручуваце дарослых. Мне прыемна, што ёсць маладыя, якім хочацца рабіць штосьці больш апрача навукі. А можа справа таксама ў Старыне?

— **Якай ў Вас рада маладым, якія хоцуць стаць другімі Алінамі Ваўранюк?**

— Кожны ў жыцці знайдзе сваё месца. Навяжна, хто ты: настаўнік ці механік. Важна, каб тое, што робіш было для цябе прыемнае. А тое, што я настаўніца? Цэлая мая сям’я — цёткі, дзядзькі, бацькі — былі настаўнікамі. Я заўсёды бачыла сябе толькі ў школе. Іншай справа, што першыя 15 гадоў я жыла ў школе... Можа цяпер шкадую. Але хіба гэта справа майго ўзросту. Чалавек думае, што было б калі... Трэба ўмець гуляць і цешыцца тым, што робіш.

— **Дзякую за размову.**

Гутарыў Міхась Сцяпанюк „Без загалоўка”

Польска-беларуская крыжаванка № 24

Запоўніце клеткі беларускімі словамі. Адказы (з наклееным контрольным талонам) на працягу трох тыдняў дашліце у „Зорку”. Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

Praca	Przemówienie	▼	Pragnienie Opończa	Mnich	▼	Koń Oto	▼	Kawa
Propozycja	▼ ►		▼	▼		▼		Harfa
►								▼
Ogień	►					Ar	►	
Cena	►					Open book icon	Open book icon	Open book icon
			Ofiara	►				

Адказ на крыжаванку н-р 20: Яд, праява, праграма, радок, ар, газік, артыкул. Прага, радар, рагоз, яркі, ява, дама, арол.

Узнагароды, набор для лістоў, выйграйце: **Уршуля Ляўчук, Эмілія Сіліванюк, Паўліна Яраш з Гарадка, Уршуля Александровіч з Кнарыд, Ева Гіншт з Гайнавікі, Паўлік Пятрэльскі з Беластока.** Вінштрум!

Тамара Тарасевіч пакарае Амерыку

Адна з новых карцін Тамары Тарасевіч, выстаўлена ў Чыкаре: „Экспансія зямной цывілізацыі”, 1998 г.

Чытачы „Нівы” ведаюць Тамару Тарасевіч па „Лясной галерэі”, якую яна заснавала ў Белавежы і па друкаваных працах (белавежскія матывы). У творчым здабытку таленавітай мастачкі звыш 800 карцін, 40 індывідуальных выставак у Польшчы, Францыі, Беларусі, Расіі і ЗША. Яе палотны знаходзяцца ў музеях, галерэях і ў прыватных калекцыянараў розных краін. Цяпер наша Тамара пакарае Амерыку. У лістападзе 1998 г. *Dziennik Związkowy* (выходзіць у Чыкаре з 1908 г.) з захапленнем пісаў аб Тамары і яе першым амерыканскім вернісажы. Тады Тамару запрасілі ў мастацкую вучэль-

ню дзяліцца са студэнтамі вопытам.

Добры пачатак — палова ўдачы. І вось заслужаная паланійная газета паведамляе аб новай Тамарынай выстаўцы ў Чыкаре. Здзейснена ў Галерэі Радыё (Park Ridge) — ад 30 красавіка да 31 мая г.г. Змешчана каля 200 карцін.

Як і раней, вернісаж, які адбыўся 29 красавіка, прыцягнуў увагу аматараў жывапісу і прадстаўнікоў дзяржаўных улад. Працы Тамары ўганараваныя сталай выстаўкай у Бюро губернатора штата (прыгожы будынак са стаўлі і шкла ў цэнтры горада).

Будзеце ў Чыкаре, трапіце.

Георгій ВАЛКАВЫЦКІ

Сустрэча пенсіянераў

Сустрэча ў Гмінным асяродку культуры, якая адбылася 28 мая г.г., гэта адно з цыклічных культурных мерадпрыемстваў арганізаваных Гмінным прайдленнем Саюза польскіх пенсіянераў і ветэранаў у Чаромсе. На сёлетнія сустрэчы аблікаркоўваліся арганізацыйныя справы, уручаліся ганаровыя адзнакі за грамадскую дзейнасць самым старэйшым членам, як і маладым выдатнікам. Уручаліся таксама членскія білеты васьмі новым сябрам. Прысутныя мелі магчымасць пазнаміцца з ураджэнцам Чаромхі Веславам Разбіцкім, аўтарам кнігі „Журавік”.

Адкрываючы сустрэчу старшыня арганізацыі Юзэф Дубковіч сказаў: „На сённяшні дзень наша арганізацыя налічвае 236 членаў, у 70% маём апла-

чаны членскія ўзносы. Як штогод плацаем экспкурсіі. Сёлета мяркуем паехаць у Варшаву і на Украіну”.

Пасля ганаровыя адзнакі атрымалі: Янка Юркевіч, Юзэф Кердалевіч, Янка Кубіцкі, Мар’я Зіневіч, Ванда Пастэрнік і Мікалай Унучка.

Затым Веславу Разбіцкі, аўтару „Журавікі”, пазнаёміў прысутных са сваёй біографіяй і літаратурнай творчасцю. Затым падпісваў кніжку. Як заўсёды мерадпрыемства закончылася пачастункам і танцамі. Уздельнікі сустрэчы гулялі пад гукі інструментальна-вокальнай групы пенсіянераў з Беластоцка. Было гэта трэці сям’і Грубоўскіх: пані Тэрэса прыгожа співалася, а браты Юзэф і Зыгфрыд так жа ігралі. Сустрэча прайшла паспяхова.

Уладзімір СІДАРУК

Беларусы ў плебісцытах

Пісьменнік **Сакрат Яновіч** альпініст із ліку 50 прэтэндентаў на званне „Беластаччына XX стагоддзя”. Плебісцыт арганізуецца „Газета выбарча”, Радыё „Беласток” і Беластоцкае тэлебачанне. Талоны для галасавання (друкаваныя ў „Газете выбарчай”) прымаюцца да 26 чэрвеня г.г. Сакрат Яновіч і мастак **Лявон Тарасевіч** прэтэндуюць на званне „Падлясцяна XX стагоддзя” ў плебісцыце „Газеты вспулчэнснай”. У першым этапе, які закончыцца 16 чэрвеня, з ліку 40 кандыдатаў будуть вылучаны 20 асоб, намінаваных да гэтага ганаровага звання. Другі этап плебісцыту будзе праводзіцца ад 30 чэрвеня да 18 верасня г.г.

19 чэрвеня г.г. закончыцца плебісцыт „Лекар — прыяцель маёй сям’і”, арганізаваны Падляшскай касай хворых і „Газетай вспулчэнснай”. Многія беларусы галасуюць за **Барбару Пякарскую**, вядомую ў нашым асяроддзі не толькі як лекар, але і грамадска-асветны дзеяч.

(вл)

„Купалле” — 1.07.2000 г.

1 ліпеня, у суботу, у дзве ў вечара ў Амфітэатры ў Белавежы распачнешца самае масавае мерадпрыемства БГКТ „Купалле”. Стала яно ўжо традыцыйнымі святам беларусаў. Звычайна на святкаванні прыбывае 5-6 тысяч чалавек.

„Купалле” пачнешца шэсцем мастацкіх калектывau, якія з песняй „Купалінка” панясць вянкі і пасля канцэрта апусцяць іх у рэчку Нараўку.

Выступяць найлепшыя беларускія калектывы Беласточчыны і Рэспублікі Беларусь.

Пасля больш-менш 3-гадзіннага канцэрта мастацкія калектывы паедуць у Старую Белавежу і пры вогнішчы будуть співаць і веселіцца, ушаноўваючы старожытнае земляробчае свята. А ў Амфітэатры будзе танцевальная вечырня — народнае гулянне.

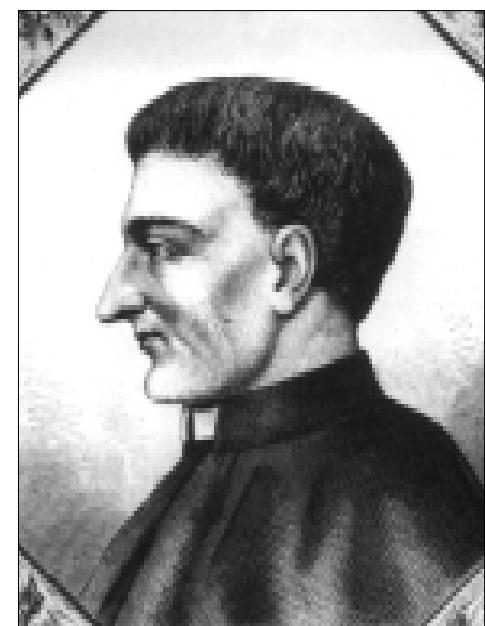
М. Х.

Вялікі руплівец ціхае правінцыі

Калі б запытаць польскіх вучняў, якія „перарабляюць” на ўроках гісторыі эпоху вядомую такім светлымі польскімі прозвішчамі як Станіслаў Стышко і вялікім падзеямі єўрапейскай думкі і навукі, якая становіцца пра тое, кім мы, сучаснікі, цяпер ёсць, ці чулі пра жыхара Падляшша, з пагранічца Кароны і Княства, які асмеліўся сказаць дзвесце гадоў таму: „А Польша спіць на пасмешчу разумнай Еўропы?”

Вядома, некаторыя чулі пра Яна Крыштофора Клюка (1739-1796), але ўсё гэта залежала ад настаўніка. Ад яго светласці, ведаў і ўсведамлення, кім на Падляшшы можам ганарыцца і якую крыўду учыніла гісторыя, навука і людская памяць гэтаму вялікаму чалавеку, жыхару Цеханоўца, вучоному ксяндзубатаніку „ў імя Панскае”, доктару вызволеных навук і філософіі, які на смяротным ложы прасіў прабачэння ў парафіян, што, можа, не быў найлепшым пастырам, ахоплены прагай спазнання свету прыроды і пераказання сваіх ведаў і доследаў у кнігах. А кнігі ён складаў для Камісіі нацыянальнай адукцыі, ці не для аднаго з найболыш сучасных асветных інстытутаў тагачаснай Еўропы. Заалогічныя таты, два таты мінералогіі, кнігі па батаніцы. Кнігі пра сельскую гаспадарку, „аб зборжы, лугах, хмельніках, вінаградніках, раслінах гаспадарскіх”. „Слоўнік раслінны”. І пра жывёл — „ад чарвяка і гада” да дзікіх і хатніх, разам з апісаннем жыцця і размнажэння, асвойвання, лячэння. Трынаццаць тамоў. Сістэматычная класіфікацыя, апісанне, прыдатнасць. Усё дзеля таго, каб прыроду родную, скарб найбольшы, апісаць і ўшанаваць, і даць навуку вучонаму і земляробу і кожнаму чалавеку, каб ведаў, які ёсць той скарб прыроды — дом наш зямны. І гэты цяжка хворы астмай сціплы пастыр-вучоны затрымаўся над кожнай зёлкай, як і над кожным лёсам сваёй пасты, не забываючы пра ўсё ў сваім „Тастаменце”.

Тастамент Яна Крыштофора Клюка адмысловы выдаў у 1999 г. Музей сельской гаспадаркі ягонага імя ў ягоным мястэчку — у Цеханоўцы. У музее гэтым (абавязкова наведайце) найбольш пры-

цягвае батанічны агарод і музей ветэранаў. Следам свайго патрона ідзе дырэктар музея Казімеж Ушынскі, які паднёў тое месца (палац) з руінаў, рупліва збіраў ўсё ад пачатку, задбай у неспрыяльны час, каб музею далі імя гэтага не-паспалітага падлясяніна, і ці не найбольш крыўдна яму за тое, што пра выдатнага чалавека не толькі Падляшша няма і слова ў падручніках, у якіх шмат пішацца пра яго вядомых калег і супрацоўнікаў-асветнікаў.

Ці правінцыйным быў ён, сціплы кніжнік, даследчык і святар, жывушы ў ціхім закутку Еўропы, калі ў сваім шэрым, штодзённым высліку даваў падставы навуцы і ведам, прывіваным сёння нам ад маленства, праўдзе, якая ёсць ратункам на брыду сучаснага бруднага і бяздушнага свету? Экалогія прыроды і души, гарманічнае развіццё чалавека сярод роднай прыроды, пра гэта роздум — гэта ў маёй памяці будзе ва ўспамін пра гэтага чалавека, які павінен быць для нас, хто пра яго раней не ведаў, не чув, прыкладам таленавітасці і руплівасці. Бо варты ён таго. Тому Тэрэса Занеўская, таксама з Цеханоўца родам, як педагог і даследчык прадставіла яго на вечарыне на гасцінным для такіх ідэй Факультэце педагогікі і пісіхалогіі Універсітэта ў Беластоку, падляшскага, нашага.

Міра ЛУКША

Войцех Пакора ставіць спектакль у Беластоку

Па запрашэнні Анджэя Кароляка, дырэктара Беластоцкага драматычнага тэатра імя А. Вянгеркі, Войцех Пакора, вядомы польскі акцёр і рэжысёр, будзе ў нас ставіць спектакль англійскага драматурга Роя Кунея „Акно на парламент”.

Як відаць ужо з самога загалоўка, п’еса не можа быць больш актуальная. Першы спектакль плануецца паставіць 24 чэрвеня, але афіцыйная прэм’ера адбудзеца, бадай, у верасні.

9 мая Войцех Пакора сустрэўся з акцёрамі тэатра і беластоцкім журналістамі. П’еса гэтая вельмі сучасная, падкрэсліў рэжысёр. Нешта накшталт камедыі „May day” таго ж аўтара мы ставілі ў Варшаве. Ездзілі з ёю па свеце. Але гэта камедыя вельмі шляхетная, не такая плебейская, як „May day”. Яна адрасавана да кожнай публікі. Усе на ёй могуць добра бавіцца.

Галоўны герой п’есы „Акно на парламент” — міністр Тоні Блэр. Я падпарадкуюся, сказаў Войцех Пакора, увагам гэтага англійскага аўтара. Напрыклад, ён просіць падаваць актуальныя прозвішчы англійскіх прэм’ераў

Войцех Пакора на прэс-канферэнцыі ў Беластоцкім тэатры А. Вянгеркі.
(у п’есе быў Джон Мэйджэр). Усё мае адбывацца ў Англіі.

Чаму мы ўзялі Кунея? — Яго іграюць на свеце, на кожнай геаграфічнай шырыні. Акцёры крыйху хваляваліся, калі чыталі першы раз тэкст, але ўсміхаліся.

У Беластоцкім драмтэатры штораз часцей ставяцца камедыі. Як ніколі, бадай, патрэбны нам адпачынак.

Ада ЧАЧУГА

Фота Ежы ШАРШУНОВІЧА

Нечакана на Івана

З нагоды прыхадскога свята Івана ў Орлі нечакана запрасіў мяне ў гості мой дваюрадны брат Андрэй Грайко, які таксама піша вершы і з якім я вучыўся калісць ў арлянскай школе. Яго сын, Павел, інжынер, забраў мяне на машыне з Беластока да бацькоў. Затым паехалі мы ў Міхайлаўскую царкву ў Орлі, бітком набітую прыхаджанамі. Давялося, стоячы на цвінтары, удзельнічаць у набажэнстве, якое служылі многія запрошаныя з суседніх прыхадаў святары. Узначальваў іх епіскап Бельскі Грыгорый. У гэты дзень настаяцель мясцовай царквы а. мітраполіт Аляксандар Такарэўскі, які палову свайго жыцця правёў у Орлі, адзначаў пяцьдзесят гадоў душпастырской працы.

Пасля царкоўных урачыстасцей, у 16 гадзін, на ўпрацкованым пляцы перад колішнім яўрэйскім сінагогай распачаўся народны фест, арганізаваны Управай гміны.

Прымасціўшыся за плячыма шматлікай публікі пры століку, на якім вылажыў пяць сваіх паэтычных зборнікаў, чакаў я аматараў маіх кніжак. Да мяне тут слаба даходзілі слова са сцэны і я акунуўся ва ўласныя роздумы. Спазіраючы на пабеленыя сцены яўрэйскай святыні, у якой да вайны малілася семдзесят працэнтаў жыхароў Орлі, прыпомніўся мне той эпізод, калі мяне, дванаццацігадовага хлапчука, запрасіў у сінагогу мой сябрава па школьнай парце Янкель Шумахер. Так мяне тады захапілі прыгожыя малюнкі на сценах сінагогі, што да сёння стаяць перад вачымі аграмадныя грыфы львы.

Хвілінныя роздумы спыніў першы паклоннік маёй пазіціі, жыхар Орлі Яўген Бало, які прыйшоў з майм паэтычным зборнікам „Дзяцінства прыстань” у руках, падпісаным мною яго сыну на аўтарскай сустрэчы ў 1978 годзе. Звярнуўся ён да мяне з просьбай дазволіць яму выступіць на сцэне з майм вершам „Сляды дзяцінства, маладосці”, які ён вывучыў на памяць. Я яму адказаў, што рашэнне залежыць толькі ад вядучага праграму. Са сцэны Яўген Ба-

ло напомніў пра маю асобу і дасканала прадэкламаваў мой верш. За гэта атрымаў гарачыя вонглескі слухачоў. Пасля такой рэкламы некалькі асоб набыло мае зборнікі.

Задумаўся я над тым, што няма ўжо ў Орлі жывой яўрэйскай души, якая захацела бы памаліцца ў адрамантаванай сінагозе — помніку нядайней мінуўшчыны, рэлігійнай рэліквіі яўрэйскага насельніцтва, якое ад вякоў тут працьвала і якое было поўнасцю па-варварску знішчана гітлераўскімі акупантамі. Прывомніўся мне тут напісаны ў гады маёй маладосці верш, прысвечаны трачічнаму лёсу яўрэйскага насельніцтва Орлі. Не хапіла мне адваті, каб звярнуцца да арганізатораў фэсту дазволіць мне прачытаць са сцэны гэты, вядома, надта сумны, верш. Тому прапаную яго чытачам „Нівы”. Можа прачытае яго і нехта з жыхароў Орлі:

Абарване дараванне

Памяці замучаных
гітлерайцам яўрэй

Шмат перажытага трывала
Памяць да сёння захавала.
Помню, мой сябрава Вернік Шыя,
Танец якому быў стыхіяй,
Нават у школыны клас на ўрокі
Ўваходзіў танцевальным крокам.
Цудоўны быў танцор — мастак!
Полька, лявоніха, казак
Выконваліся без памылак
З натхненнем, грацыяй, пачуццём.
Вайна, на жаль, зусім спыніла
Не толькі талент, а й жыццё.
Як сёння, помню, у Орлі летам
Лікідавалі немцы гета
І стомленых яўрэйў многа
Вялі ў апошнюю дарогу.
Ішлі дарослыя, малыя...
Ў калоне я прыкметіў Шыю.
Мне сэрца сціснулася болем
Ад жахаў, што нясла няволя.
У такт павольных Шыі кроکаў
Слязінкі капалі на шчокі.
Трагічны лёс — нагам заноза,
Ім рыхтміку забралі слёзы.

Віктар ШВЕД

На сходах храма. Злева: а. Аляксандар Такарэўскі, а. Георгій Такарэўскі і епіскап Грыгорый.

Любіце адзін аднаго

Сёлетніе 21 мая — двайное свята ў Арлянскім прыходзе. У гэты дзень прыхаджане адзначалі храмавое свята ў гонар св. Іаана Багаслова і 50-годдзе святарства а. мітраполіта Аляксандра Такарэўскага.

Зранку прыход наведаў епіскап Бельскі Грыгорый. Ля ўваходу на царкоўны пляц уладыку віталі дзеци, младзь, прадстаўнікі мясцовых улад і ўстаноў, братчыкі, шматлікія вернікі, а ля ўваходу ў храм — духавенства на чале з настаяцелем прыхода а. мітраполітам Аляксандрам Такарэўскім.

Літургію ў саслужэнні навакольнага духавенства ўзначаліў епіскап Грыгорый. У гэты незвычайны дзень вернікі шчыльна запоўнілі царкву і пляц вакол яе. Пахмурнае неба праяснілася. Пасля хрэснага ходу ўладыка Грыгорый звярнуўся са сходаў храма да вернікаў. У пропаведзі ўладыка спаслаў-

,“Мае калегі працујуць для ідэі...”

З чытачамі спаткаліся: (злева) Анна Радзюкевіч, Міхал Болтрык, Алла Матрэнчык, Сяргей Баравік, Яўген Чыкін і д-р Ян Зенюк, які вёў сустрэчу.

22 мая г.г. рэдакцыя „Przegląd Prawosławnego” сустрэлася са сваімі чытачамі. Сустрэча адбылася ў Цэнтры праваслаўнай культуры. Вёў яе д-р Ян Зенюк.

Галоўны рэдактар часопіса „Przegląd Prawosławny” Яўген Чыкін:

„Калі пятнаццаць гадоў таму мы засноўвалі праваслаўны часопіс у Польшчы, каталіцкі Касцёл выдаваў **сто** часопісаў ці газет.

Усё, што было звязана з Царквой, было сапхнuta ў муры храмаў. Вестак пра праваслаўе аднікуль не было (ні з нашай, ні з іншых краін).

Мы хацелі пераламаць у нашых людзей пачуццё горшасці”.

Рэдактар Яўген Чыкін у скрачэнні расказаў і пра грамадскую дзейнасць рэдакцыі. Мы зіралі дары, падкрасліў ён, для Сербіі, было гэтага чатыры аўтафуры (TIRы). Мы ж былі і застаемся адзінам часопісам, які прадстаўляў ко-саўскі канфлікт і з другога боку. А вось цяпер архімандрит Гаўрыл звярнуўся да нас з просьбай, каб мы аб'явілі збор сродкаў на званы ў Супрасль. І, уявіце сабе, знайшоўся ўжо нават такі ахвярадаўца, які гатовы даць на цэлы звон.

Анна Радзюкевіч, журналістка „Przeglądu Prawosławnego” і аўтарка кніжак пра праваслаўе, і на гэты раз больш расказала пра праваслаўе наогул. Мы жывем на зямлі нялёгkай, але багатай, канстатаўала яна. Супрасльская лаўра побач з Кіевам-Печэрскай лаўрай была калісці другой па рангу. Супрасльскую бібліятэку некаторыя параўноўвалі з Ватыканскай бібліятэкай. Калісці там бывала нават каля тысячы кніг.

Кatalіцызм, звярнула ўвагу Анна Радзюкевіч, быў заўсёды экспансіўны ў адносінах да праваслаўя. Багатая наша зямля, але яе крываўдзяць. Апошніе стагоддзе для праваслаўных у Польшчы было найбольш жорсткае. Унія ў 1596 годзе не была такая жорсткая, бо праваслаўе яшчэ неяк тлілася на ўсходзе Польшчы. Праваслаўе выцяснялася рэгулярна (лічылася, што

каталіцызм — дзяржававторчы). За ўесь міжваенны перыяд было ліквідавана 700 цэркваў. Мы — спадкаемцы праваслаўя, якое пакінулі нам нашы продкі (тут Анна Радзюкевіч спаслалася на выгады праф. Уладзіміра Паўлючука, што тут нават да суседзя адносяцца інакш, па-праваслаўнаму, па-праваслаўнаму трактуюць дзяцей, па-праваслаўнаму кісяць капусту...). Трэба дбаяць пра ўсё гэта, каб не было яно змарнавана.

Выступалі таксама прысутныя ў за-ле. Д-р Яраслаў Матвяюк сцвердзіў, што часопіс выконвае некалькі важных функцый, але перш за ўсё функцыю інтэграцыйную. Многія аўядналіся менавіта дзякуючы гэтаму часопісу. У 1991 годзе пры значнай дапамозе „Przeglądu Prawosławnego” удалося выбраць дэпутата Сейма (за яго было аддадзена 50 тысяч галасоў).

Хацелася б, выказаў пажаданне д-р Яраслаў Матвяюк, каб журналісты шырэй пісалі пра людзей з гэтага асяроддзя, якія памалу адыходзяць, амаглі б яшчэ перадаць цікавыя інфармацыі.

Доўга і цікава расказваў пра жыццё праваслаўных у Чыкага амерыканскі госьць Уладзімір Яканюк, ураджэнец вёскі Крывая, што калія Орлі. „Przegląd Prawosławny” ў Чыкага атрымліваюць і вельмі добра ўспрымаюць, сказаў ён. А мне было тым больш прыемна паслу-хаць гэтага чалавека, пачуць, што там новага, бо давялося мне з ім калісці гутарыць у Чыкага, у царкве св. Юрыя, дзе настаяцелем быў у той час айцец Кастусь Бандарук.

Выступалі таксама іншыя, нехта ха-цеў заказаць падпіску ў Браневу.

Рэдактар Яўген Чыкін яшчэ адказаў на пытанні. Пра тыраж: 6 000-5 500, а ў святы 7 000-8 000, зваротаў прыходзіць 10 працэнтаў. У заключэнні ён сказаў: „Мае калегі працујуць для ідэі”.

Адкуль мы гэта ведаем...

Ада ЧАЧУГА
Фота аўтара

ру і ягонаму рэгенту Дзмітрыю Мартыновічу. Уладыка прывітаў таксама ўраджэнца Орлі, галоўнага рэдактара „Przeglądu Prawosławnego” Яўгена Чыківіна і павіншаваў яго з 15-гадовым юбілеем штомесячніка.

Затым голас узяў а. Аляксандар Такарэўскі. Юбіляр падзякаў епіскапу, духавенству і вернікам за пажаданні і букеты кветак. Юбілей настаяцеля быў сапраўдным святам усяго Арлянскага прыхода.

Міхал Мінцэвіч

Забастоўка

Сваю кар'еру на чыгунаў ў канцы шасцідзесятых гадоў я пачынаў з пасады „следчага”. Праёду сказаўшы, я не ўйшоў ані на момант сябе ў гэтай ролі, але тадышні начальнік Семяноўскай экспедыцыі (так у той час называлася гандлёва-правазначная служба) заявіў пасля заканчэння майго прафесійнага абучэння:

— Вы патрапіце гэта рабіць, мы вам давяляем!

Да маіх службовых абавязкаў належала праводжанне следства ў выпадку пашкоджэння дысцыпіны працы, як і высвятленне ўсялякіх крадзяжоў і недахопаў, выяўленых у час перагрузкі. Семяноўка ў пачатках сямідзесятых гадоў працвітала. Штодзённа па шырокім пуці са Свіслачы паступалі сотні вагонаў для перагрузкі. У Сядлецкім аддзяленні лічылася яна на другім месцы за Малашэвічамі. Патрабаваліся сотні людзей да працы. Пачаткова прымаліся на штаты рабочыя-грудчыкі, потым — сезонныя, толькі на час узмоцненай перагрузкі.

Працу для паасобных брыгад пастанінных і сезонных рабочых кожнай раніцы раздзяляў кіраўнік пункта са старшымі майстрамі. Яны былі ўладарамі жыцця і смерці рабочага. Ад гэтых начальнікаў залежала велічыня зарплаты штатнага работніка і занятак для сезонных.

Пачаткова ёсё ішло па правілах. Раздзел вагонаў праходзіў справядліва. Але пасля сярод грудчыкаў знайшліся хітруны, якія прыдумалі, што можна мала напрацавацца, а многа зарабіць. Залежала гэта ад віду тавару. Самым „каштоўным” таварам аказалася драўнянавалакністая пліта і за гэты тавар кожны хапаўся. Пачало працвітаць хабарніцтва. Рабочыя з Гайнайкі сталі важакамі. На кожным амаль перагрузачным пунктце кіраўнік пункта і старшы майстар мелі сваіх калегаў.

Пачаткова ніхто на гэта не звяртаў увагі. Але незадоўга павіслі хмары над станцыяй у Семяноўцы. Пачалося з Плянты... Як штодзень, так і ў гэту летнюю рандку 1970 года я займаўся канцылярскай працай. Ранім зайшоў у кантору кіраўнік экспедыцыі Інакенцій Сідарук (нікі ён мне сваяк, праста супадзенне прозвішчай) і папрасіў мяне ў свой кабінет, дзе чакалі начальнік Серафімович з Седльцаў (ён лічыўся каардынаторам па спраўах перагрузкі ў Семяноўцы ад імя ЦДОКП у Варшаве) і інструктар нашай службы Ежы Кавальскі.

— На Плянце забастоўка, — устрывожана заяўіў кіраўнік Сідарук. — Паездце з панам Кавальскім на месца і высветліце справу. Праслухайце ўсіх падаzonных. Неадкладна патрабую пратакол допыту з канкрэтнымі прапановамі. Выязджайце неадкладна. Лакаматыву па шырокім пуці чакае побач дзяжуранага.

Пагрузіўшы бланкі пратаколаў у сумку, мы разам з Ежы Кавальскім накіраваліся ў бок бухаючага парай лакаматыва, а затым паймчалі ў Плянту. Паўгадзіны пазней былі ўжо на месцы. Калі падыходзілі да будынка „схраніска” (так называлася сацыяльнае памяшканне рабочых), убачылі пад дрэ-

вам каля дзвярэй невялічкую группу грудчыкаў. Ніякіх крыкаў. Ніякай сваркі. Навокал царыла цішыня.

Прывітала нас мясцове начальства — кіраўнік пункта са старшим майстрам Колем Сачко.

— Што ў вас тварыцца? — кінуў няхочучы Ежы Кавальскі, калі пераступалі мы парог канторы. — Што гэта за забастоўка?

— Ніякай забастоўкі німа, — спалохана адазваўся Мікалай Сачко. — Мясцовыя праста незадаволены тым, што несправядліва дзеляць вагоны...

Мы выйшлі да рабочых.

— Ды, што ж вы бунтеццеся, — кінуў інструктар Кавальскі ў бок рослага хударявага мужчыны, — не хочаце працаўца?

— Гэта няпраўда, — адказаў той жа мужчына. — Мы далей будзем працаўца, толькі хочам, каб размеркаванне было пастаяннае, прынамсі на тыдзень. Калі нам такое абяцаюць, зразу бярэмся за работу...

На пункце было каля дзесяці брыгад. Кожнай раніцы паасобная брыгада атрымоўвала вагон для перагрузкі. Калі дзялілі справядліва, дык на працягу тыдня траплялася перагружанье ўсялякі тавары, раз добра платыня, іншым разам горшыя. Махлярства заключалася ў тым, што хітруны пры дапамозе старшага майстра скакалі па рампе, быццам конік па шахматнай дошцы і выбіралі лепшы тавар. На Плянце дамовіліся зрабіць так, каб першая брыгада, напрыклад, на працягу тыдня разгружала першы вагон, другая — другі і г.д. Калі мы гэта выслушалі, дык здавалася, што і не быць ніякай проблеме.

— Дык у тым толькі справа? — перапытала інструктар Кавальскі хударявага.

— Толькі ў тым.

Патэлефанаваў ён у Семяноўку і далаў кіраўніку Сідаруку, што ніякай забастоўкі на Плянце німа і работнікі з заўтрашняга дня пачынаюць штодзённую працу. Бланкі пратаколаў я глыбока засунуў у сумку і выйшаў на пандворак.

— Пане следчы, — звярнуўся хударявы да мяне, — скажыце, калі ласка, гэты пан, што з вамі, свой будзе?..

— А ў чым справа? — перапытала я.

— Но мы, тут па „бусле” прынеслі з сабою...

— Па якім бусле?..

— Ну, ведаеце, па літроўцы сваёй...

Тут я і зразумеў ўсё. А калі перадаў гэта пану Кавальскому, той, усміхаючыся і пачіраючы руکі, заяўіў: „З вялікай прыемнасцю!”

У „схраніску” заселі мы за незвычайнім сталом. Чатыры шафы, прызначаныя рабочым для спецвопраткі, перакулі дагары нагамі і заставілі пачастункам. Ахова чыгункі назірала за парадкам, каб ніхто нам не перашкодзіў. І так мы разышлі праблemu забастоўкі на Плянце...

З таго часу ў раёне перагрузачнай станцыі Семяноўка пачалося па крысе вяртасца справядліва размеркаванне вагонаў, што прынесла карысць і работнікам, і начальнству.

Уладзімір СІДАРУК

Сэрца трапятала, як бамбілі

Успаміны Вольгі КОПЕЦ, жыхаркі Кошак у Арлянскай гміне, народжанай у 1926 годзе ў Вульцы-Выганоўскай.

Фота Аляксандра ВЯРБІЦКАГА

На прымусовыя работы ў Германію забралі мяне ў пачатку красавіка 1943 года. Хаця бралі тады народжаных у 1925 годзе, але ўзялі і мяне, бо лічылі, што я з дваццацю пятага. З Вулькі забралі яшчэ адну дзяўчыну і майго дваюраднага брата. Маю старэйшую сястру на прымусовыя работы забралі раней. Спярша завезлі нас у Кляшчэлі, адтоль у Бельск, з Бельска ў Белаосток поездам завезлі, а з Белаостока пагрузілі ў таварны поезд, завезлі ў нейкае мястечка і там нас выгрузілі. Многа нас там было і немцы хадзілі і выбіралі. Мяне вычыталі, а сяброўка асталася і я вельмі плакала.

Забраў мяне немец і павёз фурманкаю сем кіламетраў на калёнію. У яго ўжо два палякі, украінец і француз былі. Я там свіній карміла, бручку садзіла і ўсюточко — што адно толькі. Елі байкі; гаспадыня і дачка — старая дзеўка — варылі нам ежу.

Прабыла я там трэх месяцаў і ўцякla разам з адной рускай дзяўчынай. Ішлі пяць начэй; я думала, што дадому зайду. Надаела нам ісці, купілі білеты ў Белаосток і едзім поездам; крыху грошай мы мелі, бо гаспадар крыху плаціў. А на граніцы кантроль — пропускі ў нас прысяць. А ў нас ніякіх пропускаў не было і нас назад.

Узялі нас у падвал, суткі там патрымалі ў Дзялдову ў турму нас завезлі. Мая спадарожніца сказала, што яна з Кёнігсберга ўцякла і яе недзе павезлі, а я астаслася. Прасядзела ў Дзялдове шэсць тыдняў, а затым мяне завезлі ў Дортмунд, у лагер; там патроны выраблялі.

Я працавала на такарным станку, часткі для машын рабіла. Адзін тыдзень працавала ў дзень, а другі — ноччу. Нядзель і субот не было. Як штось не так зробіш, то немцы кричаць, трасуцца.

На дзень вахманы зганялі нас у ча-

тыры гадзіны раніцы. Рана давалі на цэлы дзень скібачку хлеба; з аднаго кілаграма хлеба было шэсць скібак — мы той хлеб адразу з'ядалі. А на абед давалі нам літр рэдкай бручкі без бульбы і круп — цяпер сабака такога не ёў бы. І на вячэр таксама літр бручкі давалі.

Калі ўцякla, то зараз дадому паведамілі пра гэта. А калі апынулася ў лагеры, то ліст паслала. І прысыпалі мне сушаны хлеб, але той хлеб выкрышаны быў. І капшу слалі, але ж сама не з'ясі, бо ж у зале дваццаць чатыры дзяўчыны было, то раздзярлі б. Але тыя пасылкі нядоўга ішлі, бо спыніліся, калі дома прыйшоў усходні фронт.

Цэлы час налёты былі, бамбёжкі. У бліндаж уцякалі мы ў апошнюю хвіліну, бо раней нельга было ад станка адышці. Каторая то і не дасць рады бегчы, а я, лёгкая як заяц... Не ведаю, якім цудам мы выжылі. Як бамбілі, то сэрца трапятала, але самалёты, відаць, нас не білі, бо ведалі, што мы рабочыя.

Адной раніцы, у красавіку 1945 года, нас у фабрыку гналі, але з горада прыйшлі і сказаў, што Дортмунд ужо заняты. І вахман нам сказаў, што можам ісці хо куды. Але куды ж пойдзеш, калі нічога не ведаеш! Пайшлі на горад, а там стральба і мы амаль не загінулі. Заглянулі то туды, то сюды і ў лагер вярнуліся.

Прыехалі амерыканцы і пыталі ці вахманы добрыя былі. Мы адказалі ім, што не былі кепскія. Амерыканцы прывезлі сваю ежу — цястка, не цястка. Па двух днях завезлі нас у зборны пункт. Там кухня была, суп варылі; добрую ежу давалі нам. Пабудзем крыху, падвягуць у чарговы зборны пункт і зноў выгрузяць. Амерыканцы кожны раз самаходамі падвозілі, пакуль саветам не перадалі.

Рускія хлопцаў адразу ў войска бралі, казалі што на два гады. А нас таксама не адразу адпускалі дадому, толькі постепенно. Жылі ў казармах. Мучылі допытамі: чаго паехала, чаго рабіла... І так дзень у дзень, але нікога не забралі. Апошні раз пагрузілі ў таварны вагон і ў Брэст павезлі. Нас, з Польшчы, было трынаццаць дзяўчат і з Брэста нас з клопатамі прапусцілі цераз граніцу. З Брэста праз Высокое прыехалі мы ў Чаромху, а з Чаромхі ў Кляшчэлі. Там быў мой дваюрадны брат і ён мяне прывёз. Дадому вярнулася я тыдзень перад Пакровай. Вечарам усе каляжанкі і калегі папрыходзілі, радасна было.

Сястра мая вярнулася перад Вялікаднем, бо саветы іх пяшком гналі. Саветы пухіры на падэшвах мела, бо нідзе не давялося ёй пад'ехаць.

Майго дваюраднага брата, што немцы разам са мною забралі, саветы ў войска ўзялі. Калега, што быў разам з ім, гаварыў, што пайшлі рыбу глушыць і снарад яго разарваў. А сяброўка, якую таксама разам са мною забралі, вярнулася — яна таксама плакала, калі нас разлучылі.

Запісаў Аляксандра ВЯРБІЦКІ

— Ён у мяне звычайна вісіць на сцяне, вось на гэтым месцы, — указаў Мікіта рукою на цвік у сцяне, дзе калісьці красаваўся партрэт цара Мікалая. — Толькі летам, калі мух у хаце процьма, хаваю яго ў куфэрак, каб тыя гадасці не запаскідзілі ablіtchka правадыра пралетарыата, — тлумачыўся былы стараста.

Чэкісты не саслалі Мікіту на беляя медведзі, пакінулі ў вёсцы. Але неўзабаве ён памёр — мо ад пабояў, а мо ад жалю па стражданай гаспадары.

Мікола Лук'янюк

Хітры Мікіта

У час бежанства жыхары нашай вёскі трапілі на Паволжжа і пасяліліся ў Антонаўцы. Вясковым старастам быў там заможны і дабрадушны селянін Мікіта. Было ў яго многа зямлі, шэсць коней, двашцаць кароў, сад. Трымаў ён тroe парабакаў. Мікіта кожную нядзелю хадзіў у царкву, а як службовая асoba — тримаў на сцяне партрэт цара Мікалая II.

Бежанцам запомніўся ён як сардэчны чалавек, дбайны апякун. Калі нашы ся-

ляне папалі ў Антонаўку, Мікіта размеркаваў іх па кватэрах і сачыў за тым, каб ніхто іх не крываў.

Кастрычніцкая рэвалюцыя памяняла існуючы лад і пакінула балочы адбітак на лёсце Мікіты і ягоны сям'і. Чырвоныя канфіскавалі зямлю і рэквізівалі маё масць, уключна з жывёлай. Старасту Антонаўку пакінулі толькі каня і карову. Пасля сталі яго заганіць у калгас, але той не здаваўся. Кароўку пасвіў у прыдарожных равах, стараўся тэрмінова плаціць падаткі і здалёк абмінаць калгасных ак-

Каму „дагадзілі”?..

Аналізуючы новую распіску цягнікі, якая абавязвае на дзяржаўнай чыгунцы ад 28 мая г.г., я дайшоў да высновы, што нічога асаблівага і суцішльнага для грамадства Гайнайушчыны ці Бельшчыны яна не прыносіць.

Самае сумнае — ліквідацыя чыгуначнай лініі Гайнайка — Цісюка з канцом навучальнага года, г.зн. з днём 23 чэрвеня г.г.

Зараз аматары вудачкі і пляжа, якія дагэтуль праводзілі вольны час над Семяноўскім возерам, як і жыхары навакольных вёсак, прылеглых да гэтай лініі, вымушаны разлічваць на ўласны або аўтобусны транспарт. А гэта для многіх будзе проблемай. Пазнейшы ад'езд цягніка Гайнайка — Варшава Заходняя на паўтары гадзіны (з Гайнайкі зараз ад'яджае ў 4⁰⁷ замест палова трэцяй), гэта проблема для чаромхаўскіх кандуктараў, якія маюць кватэры ў Гайнайцы.

Даўней, каб ставіцца на службу ў Чаромсе на 4 гадзіну раніцы і далей паехаць у Беласток, хапіла прыехаць „варшавякам” у 3¹⁰. Зараз на спалучэнне „варшавякі” з беластоцкім цягніком (у 4¹²) не хапае паўгадзіны. Таму кандуктар вымушаны ехаць (непатрэбна) на начную службу ў 19²¹, бо гэта апошні поезд з Гайнайкі ў Чаромху. А чаму не „пусціць” цягнік у Варшаву на 40 мі-

нут раней? На маю думку ёсё можна вырашыць, зважыўшы тое, што поезд бярэ пачатак ходу ў Гайнайцы і канчае ў Варшаве. Ніякіх спалучэнняў. А для амаль дзесяці кандуктараў гэта было б вырашэнне праблемы. Гэтае ж тычыцца спалучэння начных цягнікоў Беластока з Гайнайкай праз Чаромху. З Беластока цягнік у Чаромху прыезджае ў 23⁴⁷, а з Чаромхі ў Гайнайку ад'яджае (апошні) у 22⁵⁸.

Не магу зараз уцяміць, каму чыноўнікі ПКП, робячыя гэтыя перамены з „варшавякам”, хацелі дагадзіць? Пэўна не жыхарам Гайнайкі ці Чаромхі! На лініі Чаромха — Беласток справа крыху лепш маецца, хачы, прайду кажучы, чарапашы ход цягнікоў найбольш усіх хвалюе.

Ранейшы ад'езд цягніка з Чаромхі у 4¹² дазволіць многім падапечным амбулаторый мундзірных службаў у Чаромсе і ў Беластоку на акуратнае афармленне спраў у спецыялістаў ці выкананне даследаванняў і ў 8³⁵ вярнуцца назад. Раней такой магчымасці не было. І цяперашні ад'езд цягніка з Чаромхі ў Беласток у 10⁰⁹ (раней быў у 9²³) таксама зручнейшы. За гэтыя перамены, на маю думку, належыцца ПКП „трэ з плюсам”.

Уладзімір СІДАРУК

лікую палку. Падаю яе малому, а ён за яе схапіўся і вылез з вады. Увесь мокры, брудны, запэцканы балотам. Я пачынаю яго абціраць хустачкай, якую выняў з кішэні. Вельмі баюся, што ўнуку пагражае небяспека. А як ты, Астронку, думаеш? Мо мне так снілася та му, што я ўвесь час непакоюся пра мамога? Усё ж такі яго пакінул ў нас на цэлы тыдзень першы раз.

АНТОН

Аnton! Зусім магчыма, што снілася табе так, бо ты вельмі непакоішся, каб хачы з твайм унукам нічога не здарылася. Але можа і сапраўды твайму ўнуку пагражае небяспека. Гэта, прайдадобна, будзе нейкая хвароба (аб гэтым сведчыць яго брудная, запэцканая балотам вопратка і тое, што ён ўсё ж такі зваліўся ў ваду), але, мяркую, што твае клопаты пра ўнuka яму дапамогуць і выцягнуць хлопца з хваробы, так як ты ў сне падаў яму палку і выцягнуў яго з вады. А яшчэ ж ты старанна абціраў яго вопратку.

АСТРОН

пяць аднакапытных рабацяг маюць жыхары Нараўкі, Масева і Заблотчыны. Зусім ужо няма коней у Стакчу, Янаве і Елянцы.

Трактары маюць 387 гаспадароў і пры іх дапамозе абраўляюць поле.

(яп.)

ВЕР — НЕ ВЕР

Даражэнкі Астроне! Вельмі напужай мяне сон, які прысніўся мне днімі. Якраз сын з нявесткай паехаі на тыдзень на нейкую экспурсію і пакінуў нам свайго шасцігадовага сына. Мы з жонкай аж трасемся, каб хачы з ім нічога не здарылася, а тут мне сніца та кое страхоце.

Быццам пайшоў я з майм унукам на шпацир у горадзе. Ідзэм-ідзэм, а тут раптам перад намі невялікі ставок. Унук, якога я тримаў за ручку, вырваўся ад мяне і пабег да вады. Я пепрапужаўся, што ён можа ўтапіцца, і пабег за ім. Хлопец лёг на беразе і ляжыць. Я падумаў, што ён жа прастудзіца, ды і скакіца ў ставок можа, бо бераг быў даволі высокі. І кажу: „Уставай, бо ж ты ў ваду звалішся!” А ён не слухае мяне і ляжыць на траве. І што ты думаеш? Пакаціўся ёсё ж такі ў ваду. Я ў роспачы. Можа ж малы ўтапіцца. Разгледзеўся навокал і знайшоў вя-

Арышт

Костак, як праз сон пачуў бразгат дзвярэй і голас прадаўшчыцы: „Гэта той! Жанчына ўцякла!” Яго вывелі. Апамятаўся на пастарунку.

— Усяму вінавата каза, пан начальнік. Не меў чорт як прычапіцца, то спакусіў бабу газету прачытаць. Апрача тэлевізійнай праграмы ніколі нічога не чытала, а тут як на зло. Вычытала, што казіна малако надта ж вартаснае, а апрача гэтага ліквідуе яшчэ і маршчынкі на твары. І давай, хоць ялава цяліся. „Казла бы табе на старыя гады”, — думаю, але ці бабу ўтаймуеш? Не баіцца воўк сабакі, але брэху яго не хоча слухаць.

Костак сядзеў на пастарунковым крэсле і перакладаў нагу на нагу. Нервова цёр успацеляя руکі і тлумачыў ёсё, як на споведзі. Сяржант, паўтараючи Косткавы слова, па-вучнёўску ўсенька запісваў у пратакол і толькі час ад часу мачаў затрыманага чырвонымі вачымі і для парадку напамінаў:

— Не адыходзьце ад справы! Гэта да нападу не адносіцца!

— Якога нападу? Хіба што на мяне. Гавару шчырую праўду, каб я з гэтага месца не крануўся. Значыць, было яно так! Пайшоў я раніцай карміць труса.

— То што ў канцы ў вас — каза ці трус? — буркнуў успацелы сяржант.

— Вінаватая каза, але пайшоў я карміць труса. Надзейна адчыняю дзвёры ў хлявок. І што бачу? Там, дзе была кучча прызапашанай на некалькі дзён канюшыны — каза, быццам цяжарная баба, развялілася! Зламала платок у сваю загароджу і з'ела ёсё да сцяблінкі. Нават мятлу бярозавую і туу, падла, уламатала.

— Канкрэтна! — падняў голас сяржант.

— Чаго на прадаўшчыцу з касой кінуўся?

— Хто тут на каго кінуўся? Я? А хай Бог бароніц! Каб ведаў, што не далей, як пазаўчора краму гэтую абакралі, я б туды і не заходзіў. Дык, значыць, сагнаўши першую злосць на казе, узяў я мяшок і па траву вырашыў ехаць. Горад — гэта не вёска, дзе на кожным рове ці мяжы накасіць можна. Да швагравага ўчастка, які арандую, гарадскім аўтобусам мінут дваццаць ехаць трэба. Пяшком далекавата, а аўтобусам нялоўка з касою. Кій нейкі ў швагра знойдзеца, — падумаў я. Зняў тады касу з касся, завінуў яе ў мяшок, а бабку з малатком у кішэні схаваў. Мяшок з касою пад палу і падтрымоўваю рукою, каб не высуналася. Ідзэм. Жонка побач нагамі перабірае, хоць бы і дзічкі, а я, як салдат на муштры, суну на штыўных. Іду і пацею, бо здаецца, што ўсе на мяне глядзець. Найгорш у аўтобус увайсці, высакавата. Правую нагу то паставіў лёгка, а левую, дзе каса была, закідаю, быццам сноп на фурманку і што раз то за дзвёры зачаплю. Не месціца. Людзі глядзяць, жонка чырванеет. „Калека”, — кажа і давай ўцягваць мяне. Тут і людзі дапамагаць кінуліся, а я толькі і пра туую касу думаю — каб

не высунулася. Нехта нават месца звольніў, але вазьмі сядзь. „Стой, — кажу жонцы, — побач мяне, так на ўсякі выпадак, калі б каса высунулася”. І стаімо прыціснуўшыся да сябе, як малалеткі. Я гляджу ў падлогу, а на сабе чую, як пасажыры шчупаюць мяне позіркам. Нездарма кажуць, што на злодзею і шапка гарыць. Аўтобус едзе, я пераступаю на спрэцягнелых ногах, а дарога вечнасцю здаецца. Дзе саграшыў так моцна, што за казу пакутаваць мушу.

На адной назе з аўтобуса выскачыў, а другую ў паветры амаль пад прымым вуглом трymаю. Пот валіць, я сапу, як курка ў спёку, а сэрца — грудзі ў кузню замяніла. У роце суха. Чакай, — кажу жонцы, — мінералку б нейкую купіць. Крама ж побач. Ідзэм — жонка наперадзе, а за ёю я, джэнтльмен, інваліднічаю, левай рукою касу пад пінжалак прытрымліваючы. Ваstryё ўніз, а пятка аж бараду падпірае. Ніяк не схіліцца. Адным словам, што інвалид з пашкоджаным пазваночнікам, у гарсэце. Правую кішэню малаток з бакаў да зямлі цягнуць.

У краме хачы б адзін кліент. Толькі дзве прадаўшчыцы — тоўстая, з тварам вялай півонії, за прылаўкам, і маладая чарняўка ля паліц з прадуктамі. Жонка нешта гаворыць, а я стаю як стойб і не ведаю, што дзеецца. Толькі жончын штуршок вярнуў мяне ў рэчайснасць. — „Плаці, — кажа. — Грошы ж у цябе”. Я рукою ў кішэнь за кашальком, а каса, пачуўшы волю, бразз з-пад палы аб падлогу, аж зазвінела! Я чырванею, вачам месца знайсці не магу, жонка аслуپнела бутэльку з „Крынкай” трymаючы, а прадаўшчыца, якая толькі цану сказала, так і застыла з адкрытым ротам. Толькі страх у вачах тайца. Я пачынаю нешта тлумачыць, жонцы кроў у твар ударыла, а каса ваstryём насышліва на сонцы паблісквае. А пропадам прапала б гэтая мінералка, але ж заплаціць трэба. Яшчэ чаго добрага падумае, што грабіць прыйшоў. Дрыжачай рукою ў кішэнь стараюся трапіць. Пачуўшы пальцамі кашалёк, званю зубамі. „Колькі з мяне?” — кажу. Прadaўшчыца, крыху апамятаўшыся, развязала рот, каб цану сказаць, а тут як не бразнэ аб падлогу выцягнуты разам з кашальком малаток, а за ім бабка! Проста на нагу. Жонка ад сораму з незаплачанай бутэлькай „Крынкі” ў дзвёры кінулася, адрокшыся ад мяне, як Пётра ад Хрыста. Я скачу на адной назе, з кашальком у руцэ, да прылаўка, каб належнае заплаціць. Прadaўшчыца, відаць, не зразумела майго жэсту, бо ў глыб крамы пабегла. Чарняўка кашэчым скокам да дзвярэй кінулася. Пакуль я прыйшоў у сябе, уваход быў замкнуты, а ключ у яе кішэні ляжаў. Значыць, у палон узялі. Стараюся нешта тлумачыць, паясняць, але ніхто і не слухае. Злосць на жонку душу залівае — праз ейную казу я ў няволю трапіў, а яна, каза тая, прычына ўсяго, на волі. І тады вы, пан сяржант, прыхеалі. Хутка прыхеалі, не тое, што да бандыцкай дракі. Далей ужо ведаецце. Мой лёс у ваших руках.

Міхась ШАХОВІЧ

Hiba

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЫ

Выдавец: Праграмная рада тыднёвіка „Ніва”.
Старшыня: Яўген Мірановіч.
Адрас рэдакцыі: 15-959 Bialystok 2,
ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 149.
Тэл./факс: (0 85) 743 50 22.
Internet: <http://www.kurier-poranny.com/niwa>
E-mail: niwa@kurier-poranny.com

Zrealizowano przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.
Галоўны рэдактар: Віталь Луба.
Сакратар рэдакцыі: Аляксандар Максімюк.
Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-Свярбуская.
Публіцысты: Мікола Ваўранюк, Аляксандар Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярбуская, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Ада Чачуга.
Канцылярыя: Галіна Рамашка.

Камп'ютэрны набор: Яўгенія Палоцкая, Марыя Федарук.
Друкарня: „Orthdruk”, ul. Składowa 9, Białystok.
Teksty nie zamówionych redakcją nie zwraża. Zastrzega sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstu nie zamówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności.
Prenumerata: 1. Termin wpłaty na prenumeratę na III kwartał 2000 r. upływa 5 czerwca 2000 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe na terenie woj. podlaskiego i oddziały „Ruch” na terenie całego kraju.
2. Cena prenumeraty na III kwartał 2000 r. wynosi 19,50 zł.
3. Cena prenumeraty z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 84,00; pocztą lotniczą Europę — 96,00; Ameryka Płn., Pld., Środk., Afryka, Azja, Australia — 120,00. Wpłaty przyjmuję „RUCH” S.A. Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa. Nr konta PBK S.A. XIII Oddział Warszawski 11101053-16551-2700-1-67.

4. Prenumeratę można zamówić w redakcji. Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 2,70 zł, a kwartalnie — 35,10 zł; z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 3,60 (kwartalnie — 46,80), pocztą lotniczą: Europa — 4,20 (54,60), Ameryka Płn., Afryka — 4,90 (63,70), Ameryka Płd., Środk., Azja — 5,60 (72,80), Australia — 6,30 (81,90). Wpłaty przyjmuję Rada Programowa Tygodnika „Niwa”, Białystok, ul. Zamenhofa 27, nr konta PBK S.A., I Oddział Białystok, 11101154-207917-2700-1-65.

Ніўка

Фота Ганны КАНДРАЦОК

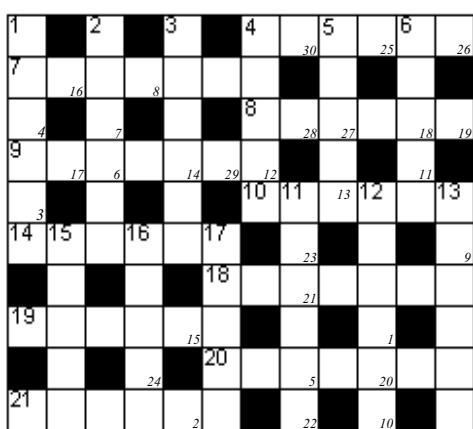

Экалогіка

Дбае Яська словам-друкам пра прыроду ўкола,
Браканье́раў пяром ганіць — злодзея́ў паганых.
Сам ён — паляўнічы, заядла-вясёлы,
Калі бедны зайка трапіць яму з рання.
Рыжы ліс, дзік буйны, зубр, алень ці ланя,
Цецярук, рысь (праўда!), тхор ці лось рагаты,
Абы толькі ўцэліць! Сцярэбіць дазвання,
Абдзяре са скуры, зачягне ў хату,
Трафейныя рогі, скуро — на падлогу,
Мяска — у халадзільнік, на частунак будзе,
Усё чиста-крыта, зусім без трывогі,
Бо ў „коле” ды наўкола — усюды свае людзі.
А расце звярына — у іх усё нармальна,
Аборцыя не ў модзе, забойствы, лайдацтва...
Нараджаюцца жывёлы — усе натуральна,
і жывуць па-людску і без святатацтва.

Вандал АРЛЯНСКІ

Крыжаванка

троходльнага размежу, 6. карэннае на-
сельніцтва Таймыра і Ямала, 11. сусед-
ка Афрыкі, 12. Сакратава атрута,
13. пладовае дрэва з яблыкамі, 15. порт
на поўначы Швецыі, 16. трыццацігадо-
вая была ў 1618-48 гг., 17. танцы (мн.
лік). (Ш)

Рашэнне крыжаванкі складуць літа-
ры з пазначаных курсівам палёў. Ся-
род чытачоў, якія на працягу месяца
дашлюць у рэдакцыю правільныя ад-
казы, будуць разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку з 18 нумара

Гарызантальна: 4. адэрзак прамой,
які злучае вяршыню геаметрычнай фі-
гуры з яе асновай, 7. дазорная пажар-
ная вышка, 8. белая пляма на лбе жы-
вёлы, 9. сіні прасвет у афарбоўцы напр.
пейзажа, 10. падраздзяленне арганіза-
цыі з пэўнай спецыялізацыяй, 14. гаю-
чая трапічная расліна з тоўстым мяси-
стым лісцем, 18. Пржавальск у 1869-89
і 1921-39 гг., 19. прылада, якой кляй-
муюць, 20. камандзір судна, 21. горад
на поўдні Баліі.

Гарызантальна: 4. адэрзак прамой,
які злучае вяршыню геаметрычнай фі-
гуры з яе асновай, 7. дазорная пажар-
ная вышка, 8. белая пляма на лбе жы-
вёлы, 9. сіні прасвет у афарбоўцы напр.
пейзажа, 10. падраздзяленне арганіза-
цыі з пэўнай спецыялізацыяй, 14. гаю-
чая трапічная расліна з тоўстым мяси-
стым лісцем, 18. Пржавальск у 1869-89
і 1921-39 гг., 19. прылада, якой кляй-
муюць, 20. камандзір судна, 21. горад
на поўдні Баліі.

Вертыкальна: 1. камісійны магазін,
дзе скупліваюць рэчы, 2. бэта Перселя,
3. запаленне міндалін, 4. плаўны танец

Кніжныя ўзнагароды высылаем Mi-
халу Байко з Беластока і Вользе Дземя-
новіч з Варшавы.

Шчаслівая прыкмета

Камінар прыносиць шчасце. Кожны,
хто яго ўбачыць, павінен ухапіцца за
гузік (вядома, свой, а не камінараў), каб
тое шчасце раптам не прапала а нават
было яшчэ большым. Іншыя кажуць,
што таксама добраі прыкметай спат-
каць рудога фацета ў акулярах (нека-
торыя мяркуюць, што гэта якраз наад-
варот — прадвяшчае нейкі клопат).
А калі ўбачыш манашку, дык увогуле
пастарайся культурна плюнуць сабе
тры разы цераз левае плячо, каб прад-
ухліць бяду. Грэх, праўда, плявацца
пры духоўнай асобе, але, здаецца, жан-
чыны ў чорным ужо прывыклі да такіх
знакаў на кожным кроку... Падумаеш,
у чорным, так як і камінар, таксама,
так сказаць, з вышынёю звязана, і то
намнога вышэйшай за любы комін,
а тут, у грамадстве, дзе 99,99 адсоткаў
гэта хрысціяне, плюеца амаль кожны,
убачыўши шаноўную асобу!.. А то,
таксама чорны, кот, які спецыяльна
шпацируе табе перад носам, хвост за-
драўши, кепікі з цябе робіць, бо ты га-
тоў яго благаць, каб павярнуў свой ка-
шэчы азадак у другі бок і пайшоў на-
зад? А тая баба з парожнім вёдрамі?..

Ну, бабы спецыяльна носяцца з вёд-
рамі ў час экзаменаў, сам такую ведаю,
што хадзіла перад універсітэтам з двума
пластмасавымі вядзерцамі ў час
уступных экзаменаў. Не ведаю, ці хто
ей плаціў. Пэўна, добрая была кабеци-
на, спрыяла моладзі, то і хадзіла, му-
чылася, з невядома якім вынікам для
здаочых экзамены, але ўсё ж папраў-
ляла іх настрой, напаўняла маладыя
душы надзей.

А камінараў таксама колькі раптоўна
размножваецца ў такія дні. І ўсе чыстыя,
хочць чорныя. А калі табе трэба, каб комін
які пачысці, то не дачакаешься... А то
ім плаціць за рэпрэзентацыю прафсаю-
зы? Або гэта камінары пераапранутыя,
з тэатра пабралі касцюмы, і фарсіць,
праходжваюцца па горадзе, перад сту-

дэнцкімі інтэрнатамі, будынкамі сярэдніх
і вышэйшых школ. Бачыў, бо жыву на-
супраць беластоцкай палітэхнікі.

Здаваў летасць уступныя экзамены
майго швагра ўнучак, Паўлік. Агата
з сястрою спаць не спалі, усё меркавалі,
як духоўна памагчы сямейнаму скарбу,
які, на мой погляд, так сказаць, не вы-
яўляе асаблівых талентаў да нічога. Ну,
ды ў армію яго таксама не цягне, дык
рашылі папхнучы яго куды-кольківек, каб
час скаратай, пакуль стане дарослым.
Што можарабіць мужык пасля ліцэя?
Нават беспрацоўным стаць не можа...
А за мяжу хацеў, дык і на мовы ў яго за-
цяжкая булавешка... Ну, у каго ён удаў-
ся, не ведаю... У бацьку таксама не, тым
больш у дзеда Андрэя. І пальцам аб па-
лец дома не ўдарыць, да ўсяго рукі ў яго
левыя... Такога толькі ў студэнты, ды
куды... Але, хоць дамагаўся нашчадак
шаноўнага майго швагра, каб „пазва-
нілі куды трэба, то ж ведаеце нямала
ўплывовых” і крывіў сваю прышчатую
пышсу бы заплакаць хацеў (у маленстве
гэта быў яго спосаб на ўсё), Андрушу
сувора адрэзай унучачку: „Гэта твая
справа. Не хацеў вучыцца, рамяня не ба-
яўся, дык сам спраўляйся”.

Праўда, не пакарыстаўся Андрэй
магчымасцямі, каб пасля вачыма не свя-
ціць за сваёго абэлтуса, але духоўна
ўспамог, а разам з ім і я. Выпішы для
адвагі, надзелі дзяды цеснаватыя кам-
бінезоны, пазычаныя ў тэтры, націслу-
лі цылінды нізка на галовы і пайшлі
спрыяць прыкладнаму сямейнаму неву-
ку і іншым. Усе хапаліся, убачыўши нас,
за гузікі сваіх элегантных касцюмаў.

І што? Памагло! Здаў Паўлік на бу-
даўніцтва, прынялі. Другі семестр ву-
чыцца, якраз сесія пачалася летняя. Кар-
пее над кнігамі, праектамі, стараецца.
Кажа, хутчэй студыі кончыць трэба, і то
як найлепш, бо цяпер без чырвонага
дыплома няма чаго працу шукаць!

Вандал АРЛЯНСКІ

Рок-гіт-парад РАДЫЁ РАЦЫЯ

У эфіры рок-гіт-парад гучыць кожную другую суботу а гадзіне 16.15 на хва-
лях Радыё Рацыя 105.5 FM. Усіх, хто цікавіцца беларускай рок-музыкай пры-
няць ўдзел у плебісцыце запрашае вядучы — Лукаш Сцяпанюк. Свае прапано-
вы можацце дасылаць па пошце (*Radio Racja, ul. Ciepła 1/7, 15-472 Białystok*) або па электроннай пошце (*radio.racja@poczta.wp.pl* або *stepb@poczta.wp.pl*). Для
ўдзельнікаў узнагароды — магнітафонныя пленкі з беларускай рок-музыкай.

Паясненні да спіска: першая лічба — месца, якое песня заняла ў актуальнym
выпуску рок-гіт-параду; другая лічба — месца, якое песня заняла ў папярэднім
выпуску (два тыдні таму); трэцяя лічба — інфармацыя, колькі песня набрала
ачкоў у плебісцыце.

11 выпуск, 03.06.2000 г.

1	2	145	Н.Р.М., „Чистая светлая”
2	3	98	Крыві, „За туманам”
3	1	95	R.F. Braha, „Речанька”
4	4	90	Н.Р.М., „Паветраны шар”
5	5	88	Н.Р.М., „Партызанская”
6	11	85	Н.Р.М., „Песня пра каханне”
7	8	79	Кардон, „Айчына”
8	10	78	Н.Р.М., „Тры чарапахі”
9	7	74	БАС, „Купалінка”
10	8	72	Сінанім, „Не пакінь”
11	14	70	R.F. Braha, „Тыя чацвёра”
12	17	67	R.F. Braha, „Чырвоны Гарадок”
13	15	66	Н.Р.М., „Бывай”
14	20	65	R.F. Braha, „Пасаг”
15	9	62	Кальян, „Пачвары”
16	19	58	А. Памідораў, „Цуд на Каляды”
17	—	53	Exist, „Памыліўся”
18	12	49	Уліс, „Радыё Свабода”
19	18	48	Н.Р.М., „Песня падземных жыхароў”
20	13	43	R.F. Braha, „Гетта”

Як галасаваць: песні, якія вам найболыш падабаецца прызнайце 10 балаў,
2 песні — 9 балаў, 3 — 8, 4 — 7, і г.д. аж да 10 песні, якой дайце 1 бал.